

**СТРАТЕГИЈА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА
ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ
2012–2021. ГОДИНЕ**

Горњи Милановац
септембар 2012. године

**Одлука Скупштине општине Горњи Милановац о усвајању
Стратегије одрживог развоја**

Уводна реч председника Општине

Поштовани суграђани,

Планирање сопственог развоја израз је одговорности за будућност наше општине. Утврђивање идеја и путева, задатака и реално потребних средстава, битна је претпоставка остварења онога што желимо – модеран и развијен Горњи Милановац, савремена и привредно напредна општина.

Сама Стратегија одрживог развоја општине Горњи Милановац припремљена је у складу са савременим кретањима у области стратешког планирања. Најзначајније је да су сви грађани и институције били у могућности да учествују у изради овог документа и да тако својим знањем, идејама и способностима учине нешто корисно за себе, своју општину, генерације које долазе. Ваш допринос изради овог документа је велики, као и допринос организација из цивилног сектора, представника привреде, јавних предузећа и установа и политичких фактора, који су учествовали у раду и креирали заједничке визије развоја.

Циљ израде Стратегије био је да се јасно дефинише визија одрживог развоја општине Горњи Милановац, која подразумева одређивање потенцијалних предности и развојних праваца општине, стабилан и одржив економски раст и запошљавање, обезбеђивање социјалног напретка и смањивање сиромаштва, промовисање иновација, ефикасну заштиту животне средине и унапређење свеобухватног квалитета живота грађана. Једноставно речено – циљ нам је бољи, квалитетнији и сигурнији живот за све генерације и у сваком делу наше општине.

Показало се да спој младости, искуства и знања, уз добру повезаност људи у заједници међусобним поштовањем, уважавањем и развијеном толеранцијом и солидарношћу представља прави рецепт за успех. Тога ћемо се држати и даље и уз вашу подршку сигурно ћемо успети да остваримо наш заједнички циљ – да општина Горњи Милановац буде место на које смо ми, Милановчани, поносни, у коме желимо да останемо и у које ће свако ко га посети желети да се врати.

С поштовањем,

Милисав Мирковић,
председник општине
Горњи Милановац

САДРЖАЈ

1. Увод	5
2. Методологија и процес израде Стратегије одрживог развоја.....	6
3. Оцена стања развоја општине	7
3.1. Основни подаци о општини	7
3.2. Локална управа.....	9
3.3. Привреда.....	10
3.4. Пољопривреда.....	11
3.5. Комунална инфраструктура.....	12
3.6. Друштвени развој.....	14
3.7. Животна средина.....	19
4. Изазови и могућности - SWOT анализа	21
5. Визија и стратешки правци развоја општине	25
6. Систем управљања и праћења реализације Стратегије.....	32
7. Акциони план.....	34

1. Увод

Стратегија локалног одрживог развоја општине Горњи Милановац (у даљем тексту Стратегија) је општи стратешки план развоја, који треба да пружи смернице и подстицаје за будући развој локалне заједнице, али и да буде користан инструмент у прилагођавању променљивом окружењу у коме живимо.

Скупштина општине Горњи Милановац донела је Одлуку о приступању изради Стратегије локалног одрживог развоја да би се утврдило постојеће стање, мобилисали и повезали сви релевантни актери у нашој општини да одреде приоритетне проблеме и предложе активности за њихово ублажавање или решавање. Израдом и спровођењем једног оваквог стратешког документа очекујемо унапређивање унутарсекторске и међусекторске сарадње, стварање партнерских односа на локалном нивоу, могућност учествовања грађана у доношењу одлука, информисаност и повећање нивоа знања на локалном нивоу, подизање стручности у креирању локалне политике, одређивање приоритетних проблема и циљева за њихово решавање, повећање могућности локалне заједнице да се суочи са проблемима и да их реши, постизање сагласности о приоритетима, утицање на економски рационално доношење одлука, очување и побољшање услова животне средине.

Временски оквир за имплементацију Стратегије је 2012–2021. године, односно десет година. Стратегија је рађена у складу са националним плановима и Стратегијом регионалног одрживог развоја Рашког и Моравичког округа са циљем да унапреди њихову имплементацију, али, пре свега, да оствари одређене специфичне циљеве који се конкретно односе на општину Горњи Милановац. Такође, Стратегија се наслања на Просторни план, као и на Националну стратегију одрживог развоја Републике Србије, као кровни национални документ чијој имплементацији жели да допринесе.

Стратегија се дефинише, усваја и спроводи на нивоу општине и односи се на територију општине. Ипак, у многим циљевима и активностима, Стратегија подразумева заједнички приступ општине и суседних општина и градова решавању одређених проблема и изазова, па се у наведеним циљевима и активностима подразумева координисано деловање.

Стратегија локалног одрживог развоја општине Горњи Милановац састоји се од неколико целина:

- У првом делу представљени су основни подаци о општини, као и преглед и оцена развоја, како би се стекла општа слика о самој територији, постојећим ресурсима, становништву и привреди као и трендовима у вези са овим категоријама.
- У другом делу је приказана SWOT анализа, која омогућава да сагледамо сопствене снаге и слабости, као и да дефинишемо претње и могућности за општину Горњи Милановац.
- Трећи део је „срце Стратегије”, у ком су дефинисани визија, приоритети и циљеви уз активно учешће најшире друштвене заједнице.

- У четвртом делу приказани су механизми примене и праћења Стратегије, јер је то десетогодишњи процес, који мора да се прати и прилагођава променљивом окружењу у ком живимо.
- Пети део је акциони план, у ком су побројане конкретне активности усмерене на остваривање постављених циљева.
- И на крају, приложени су анекси којима су приказани сви учесници у процесу израде Стратегије, профил заједнице, као и индикатори одрживог развоја.

2. МЕТОДОЛОГИЈА И ПРОЦЕС ИЗРАДЕ СТРАТЕГИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Методологија за израду Стратегије локалног одрживог развоја општине Горњи Милановац креирана је у оквиру пројекта *Exchange 2* (2008–2010. године) у циљу методолошке стандардизације процеса стратешког планирања у Србији, а у изради су учествовала најрелевантнија министарства Владе Републике Србије и међународни развојни партнери.

Стратегија се односи на одрживи развој живота, рада и функционисања на територији општине Горњи Милановац и уводи интегрисани систем планирања, који обухвата сва битна питања локалне заједнице, укључујући и питања од међусекторског значаја (социјалну инклузију, општу друштвену информисаност, заштиту животне средине и сл.). Методологија је заснована на партиципативном приступу, што подразумева директну укљученост свих заинтересованих јавних и приватних страна у току трајања целокупног процеса, и не односи се само на заједничку израду стратешког документа и акционог плана, него омогућује шире учешће заједнице и у идентификацији, активирању и координацији партнерстава за имплементацију појединих активности и пројеката.

Различити субјекти, са различитим улогама и функцијама, били су укључени у процес израде Стратегије, почев од фазе планирања па до фазе дефинисања реализације пројеката и управљачких активности. Партнерски форум окупио је јавне и приватне заинтересоване стране, које живе и раде на територији општине, и био је задужен за општу елаборацију Стратегије, а имао је стручну подршку тематских радних група и Координационог тима општине, као и других локалних институција.

На првом састанку, одржаном 1. новембра 2011. године, чланови Партнерског форума дефинисали су следеће тематске радне групе:

- Група за заштиту животне средине;
- Група за друштвени развој и
- Група за економски развој.

Процес израде Стратегије састојао се од пет главних фаза, које је неопходно поновити у будућим десетогодишњим циклусима:

Фазе	Документа
0. Покретање процеса стратешког планирања	Организациона структура
1. Анализа текућег стања	Извештај о одрживости

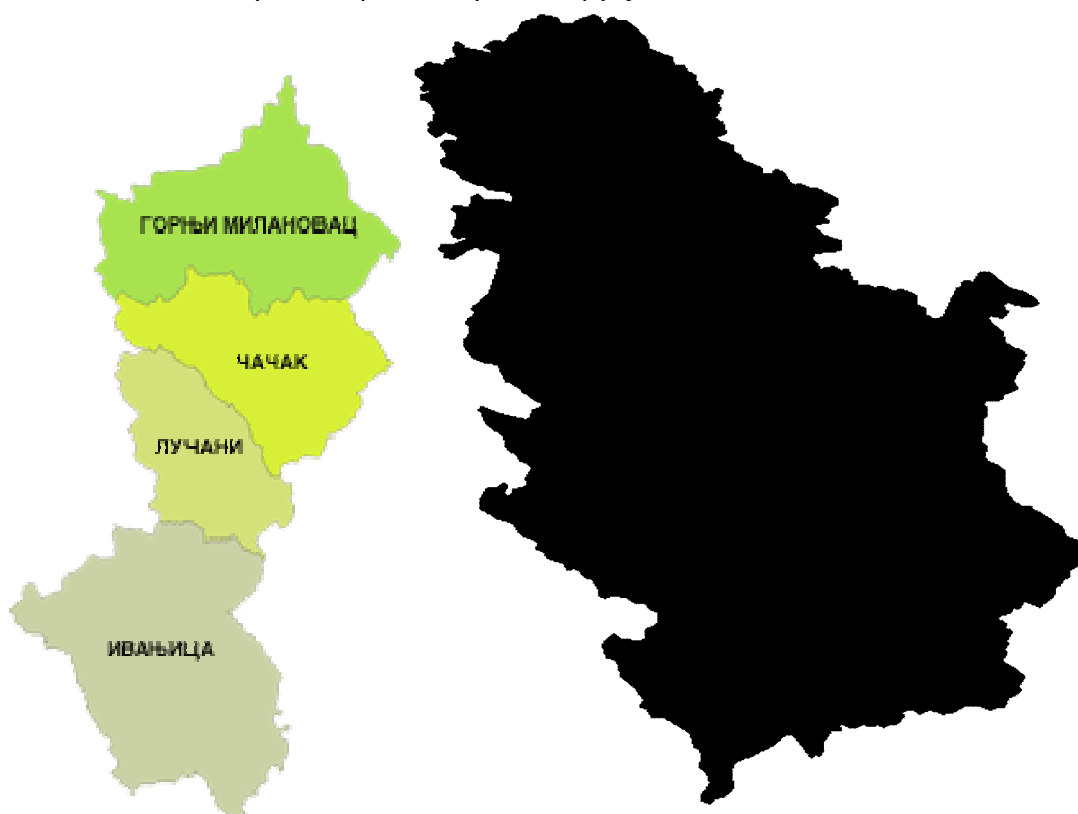
2. Дефинисање приоритета, визије и циљева	Стратешки документ
3. Програми и активности за одређене резултате	Акциони план
4. Имплементација, управљање, праћење	Управљачки систем

Циклус израде Стратегије почео је изработом Анализе текућег стања – профилисањем заједнице, којом су текуће стање и фактори одрживости у заједници идентификовани и процењени. Као следећи корак следи дефинисање визије, циљева и приоритета у оквиру стратешког документа на локалном нивоу. Након ове фазе, следило је дефинисање активности и пројеката у оквиру локалног Акционог плана. На крају, ради постизања резултата у фази имплементације пројекта, треба да је успостављен управљачки и мониторинг систем.

3. ОЦЕНА СТАЊА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ (Извод из Профила општине¹)

3.1. Основни подаци о општини Горњи Милановац

Општина Горњи Милановац налази се у југозападном делу Србије, на додиру западне Србије, Груже и Поморавља, захватајући простор подгорина планина Рудника, Суворора и Маљена. Територија општине граничи се са осам суседних општина: на северу са подручјима општина Љиг и Аранђеловац, на североистоку и истоку са подручјима општина Топола и Крагујевац, на југуистоку и југу са подручјима општина Кнић и Чачак, и на западу и северозападу са подручјима општина Пожега и Мионица.

¹ Анекс 1

Табела 1. Основни подаци о општини Горњи Милановац и Моравичком округу (површина и становништво), 2011. година

	Површина (км ²)	Удео у укупној површини (%)			Број становника*	Удео у укупном броју становника (%)			Густина насељености (бр. ст./км ²)
		ГМ	Округ	Србија		ГМ	Округ	Србија	
Општина Г. Милановац	836	100	27.71	0.94	44.438	100	20.9	0.62	53
Моравички округ	3.016	/	100	3.41	212.149	/	100	2.97	70
Република Србија	88.361	/	/	100	7.120.666	/	/	100	81

* први резултати пописа 2011, РЗС

Извор: РЗС, Први резултати пописа 2011.

Територија општине Горњи Милановац обухвата 63 насеља (63 катастарске општине), која су организована у 51 месну заједницу, од чега је 1 насеље градског типа, а 62 су сеоска насеља. Према попису из 2011. године, поред града Горњег Милановца, који има 24.048 становника, највећа насеља општине су Прањани (1.519 становника), потом Рудник (1.440 становника) и Брђани (1.049 становника). Остала насеља су села са мање од 1000 становника. Према првим резултатима пописа Републичког завода за статистику из 2011. године, са 44.438 становника, општина Горњи Милановац друга је општина Моравичког округа (после Чачка) по броју становника, а такође се налази на другом месту и према укупној површини територије, са површином од 836 км² (испред ње је само општина Ивањица са 1090 км²). Просечна густина насељености износи 53 ст./1км², што је мање у односу на Моравички округ (70 ст./1км²) и Републику Србију (81 ст./1км²). У општини Горњи Милановац активно становништво чини 48,4% укупног становништва општине. Највише је оних који обављају делатност – 41,63%, иза њих је издржавано становништво – 31,5%, док лица са личним приходима чине 20,32% укупног становништва општине. Лица која су у иностранству до годину дана чине свега 0,10% укупног становништва општине. У погледу образовања становништва општине Горњи Милановац, највећи проценат становника има завршену средњу школу – 39,0%. На другом месту налази се становништво са основним образовањем – 23,6%, док проценат становништва са вишим и високим образовањем чини заједно 7,5% становништва. Општина Горњи Милановац има 5,2% лица без школске спреме.

Сам град Горњи Милановац је насеље новијег типа и административно и управно седиште општине, смештено на левој и десној обали реке Деспотовице.

Горњи Милановац има повољан природно-географски и саобраћајни положај. За саобраћај општине посебан значај има „Ибарска магистрала”, државни пут првог реда, који је на северу повезује са Београдом (122 км), а на југу са Чачком (22 км), Ужицем (80 км), Златибором и даље – Црногорским приморјем (Петровац – 410 км). На истоку општине, регионални пут долином Груже повезује Г. Милановац са Крагујевцом, а на западу са Пожегом. Сва насељена места општине повезана су локалним асфалтним путевима са „Ибарском магистралом” и регионалним путевима у општини.

3.2. Локална самоуправа

Скупштина општине броји 49 одборника. Скупштина има стална радна тела: Одбор за буџет и финансије општине; Одбор за урбанизам, комуналне делатности и заштиту животне средине; Одбор за друштвене делатности; Одбор за пољопривреду и село; Комисија за кадровска, административна и мандатно-имунитетска питања; Комисија за статутарна питања, организацију и нормативна акта Скупштине; Комисија за представке; Комисија за давање на коришћење градског грађевинског земљишта; Комисија за давање предлога назива улица, тргова и установа; Комисија за планове општине; Привредни савет и Савет за младе.

Општинско веће општине има укупно 13 чланова, а председник општине уједно је и председник Већа. У Управи општине ради укупно 137 запослених. Управа је формирана од 10 основних организационих јединица – одељења, и то: Одељење за скупштинске послове; Одељење за општу управу; Одељење за послове месних заједница, друштвених организација и удружења грађана; Одељење за друштвене делатности; Одељење за привреду и финансије; Одељење за имовинско правне послове; Одељење за комунално-стамбене послове и урбанизам; Одељење за инспекцијске послове; Пореско одељење; Канцеларија за израду и реализацију развојних пројеката, јавне набавке и праћење инвестиција и представник за односе с јавношћу. Радом Управе руководи начелник Општинске управе, а радом одељења – начелници одељења.

Општина Горњи Милановац основала је следећа јавна предузећа и установе:

1. ЈКП „Горњи Милановац” Горњи Милановац
2. ЈП за изградњу општине Горњи Милановац
3. ЈП за путеве општине Горњи Милановац
4. ЈП „Спортско-рекреативни центар” Горњи Милановац
5. Установа за културу, уметност и ваншколско образовање „Културни центар” Горњи Милановац
6. Установа у области физичке културе Горњи Милановац.
7. Библиотека „Браћа Настасијевић” Горњи Милановац
8. Музеј Рудничко-таковског краја Горњи Милановац
9. Центар за социјални рад Горњи Милановац
10. Туристичка организација општине Горњи Милановац
11. Предшколска установа „Сунце” Горњи Милановац
12. Апотека Горњи Милановац
13. Дом здравља Горњи Милановац

3.3. Привреда

Општина Горњи Милановац је карактеристична, пре свега, по прерађивачком сектору, а затим по трговинским и услужним делатностима. За разлику од ситуације у већини осталих општина, највећи број предузећа успешно се трансформисао и привреда општине важи за једну од најздравијих у Републици Србији. У привреди општине, као и свуда, доминира сектор малих и средњих предузећа, али је учешће великих и средњих предузећа значајно веће од просека у Републици.

Табела 2. Број предузећа по величини, 2011. година

	Број предузећа				Удео у укупном броју предузећа истог сектора (%)			Удео у укупном броју предузећа (%)
	Велика	Средња	Мала	Укупно	Велика	Средња	Мала	
Укупно	9	22	329	360	2,5	6,1	91,4	100

Извор: Општинска управа – Пореско одељење

Табела 3. Преглед највећих и најуспешнијих предузећа са основним економским показатељима:

	Предузеће	Број запослених	Пословни приход (у хиљадама дин.)	Извоз (у USD)	Нето добитак (у хиљадама дин.)
1.	МЕТАЛАЦ а.д.	1.218	4.929.064	18.285.515	603.781
2.	ТАКОВО а.д.	1.029	6.360.747	1.185.345	1.044.027
3.	АД РУДНИК	392	947.488	/	139.976
4.	МК РУДНИК	300	167.376	1.565.814	/
5.	ФАД а.д.	287	757.868	6.590.843	4.890
6.	ТИПОПЛАСТИКА а.д.	197	1.070.347	1.111.864	4.725
7.	ЗВЕЗДА ХЕЛИОС а.д.	168	1.789.559	6.241.753	263.667
8.	СПЕКТАР доо	153	1.209.566	10.541.374	288.509
9.	ФОКА д.о.о.	115	632.110	1.172.301	44.857
10.	9. СЕПТЕМБАР д.о.о.	94	360.258	596.876	27.712

Извор: подаци Привредне коморе Краљево за 2010. годину
Напомена: критеријум за рангирање предузећа је број запослених

1. „Металац” је отворено акционарско друштво, у чијем склопу је 14 предузећа. Основна делатност овог предузећа је произвоња емајлираног, инокс и тефлонизираних посуђа у широком спектру форми, боја и декора. Дуга традиција, модерна технологија и строго контролисан квалитет сврставају ово предузеће међу најбоље произвођаче посуђа у Европи. Поред производње посуђа, бави се и производњом бојлера, судопера, као и производњом транспортне и луксузне картонске амбалаже, а у оквиру делатности овог предузећа је и трговина на велико и мало.

2. „Таково” је предузеће у области прехранбене индустрије, које се бави производњом квалитетне и здраве хране, широког асортимана производа, у ком се применом модерне технологије добијају производи високог квалитета.

3. АД „Рудник” је предузеће, чија је основна делатност подземна експлоатација и процес флотирања руде. Процесом флотирања у флотацији прерађује се полиметалично олово-цинкано-бакарна руда и као финални производ добијају се концентрати поменутих метала који иду на домаће и инострано тржиште.

4. МК „Рудник” бави се производњом лаке конфекције, као и услугом израде (одевних предмета) модних линија углавном за иностране партнере.
5. ФАД производи делове за управљање и вешање на моторним возилима. Производни програм обухвата споне и зглобове за све типове возила, осцилирајућа рамена за путнички програм, вођице за теретни и аутобуски програм, као и делове вешања за пољопривредне машине и специјална возила.
6. „Типопластика” је специјализовани произвођач савитљивих (флексибилних) материјала за паковање прехранбених и непрехранбених производа, са добрим механичким, баријерним, термо, хемијским и др. својствима.
7. „Звезда Хелиос” производи боје и лакове за заштиту и декорацију метала и дрвета, грађевинске премазе, боје за путеве, помоћна средства и разређиваче за потребе индустрије, као и за широку потрошњу, који су високог квалитета, технолошки савремени и еколошки прихватљиви.
8. „Спектар” доо је предузеће, чија је основна делатност производња, дорада и пласман вишеслојних омотача високо баријерних термоскупљајућих филмова и кеса за функционално и атрактивно паковање меса, месних прерађевина и ферментисаних сирева.
9. „Фока” д.о.о. бави се производњом филмова и свих типова кеса (кеса за замрзивач и за смеће у ролнама, трегерица, бутик кеса и др.), са високо квалитетном штампом до нивоа фотографије.
10. „9. Септембар” д.о.о. је предузеће, које се бави производњом потрошних медицинских, стоматолошких и козметичких средстава (епидемиолошке, антимикробне и хируршке маске, хируршке каљаче и капе, стоматолошке компресе, навлаке, подметачи и др.), али и производњом машина за марамнице и салвете, које се одликују савременим сопственим софтвером и комплетном аутоматизацијом процеса производње.

На територији општине Горњи Милановац данас имамо око 1.300 активних радњи. По структури делатности највећи проценат је трговинских радњи, затим занатских и угоститељских, а само око 13% су радње производних делатности. Ако посматрамо број основаних и обрисаних радњи у последњих пет година, запажа се да је 2007. године било основано око 70 радњи више него што је обрисано, током наредних година тај број се све више смањивао, тако да је у 2011. години овај однос обрнут, па имамо за око 25 радњи више обрисаних него основаних. У 2012. години овакав тренд је настављен.

3.4. Пољопривреда

Површина општине Горњи Милановац износи 83.613 ха, од чега је пољопривредно земљиште 54.755 ха (или 65,5%), док обрадиво пољопривредно земљиште заузима 49.469 ха (односно 59,2% од укупне површине општине). Подручје општине Горњи Милановац одликује се природним карактеристикама погодним за производњу воћарских култура (са нагласком на традицију гајења шљиве и јабуке), кромпира и сточарску производњу. Пољопривредну производњу општине Горњи Милановац карактерише уситњеност пољопривредних газдинстава, застарела пољопривредна механизација, мала примена агротехничких мера, слаба организованост пољопривредних произвођача и ниска продуктивност у свим областима

пољопривредне производње. Становништво општине Горњи Милановац углавном се пољопривредом бавило као допунском делатношћу, док му је рад у прехранбеној, машинској, хемијској и текстилној индустрији био основни извор прихода. У периоду транзиције, када је дошло до приватизације већине предузећа, која је са собом донела и отпуштање великог броја запослених у индустрији, многи се пољопривреди поново окрећу као основној делатности. Пољопривредне гране којима се становништво највише бави су: сточарство, воћарство и ратарство.

Пољопривредно земљиште је највећим делом у приватном поседу и укупна површина износи 49.469 ха. Од ове површине, 36% отпада на оранице и баште, 30% на ливаде, 23% на пашњаке и 11% на воћњаке, а просечна величина парцеле је 0.45.24 ха. Управо мале парцеле и све веће уситњавање поседа деобом (наслеђивањем) земљишта представљају препреке за интензивнију и савременију пољопривредну производњу. Такође, на територији општине постоји велики број старачких домаћинстава која нису у могућности да обрађују своје поседе.

Општина располаже природним лепотама, које нису адекватно искоришћене, а главни туристички потенцијал општине, препознатљиве као рудничко-таковски крај, и основна претпоставка даљег развоја туризма на овим просторима јесу: очувана природа, богато културно-историјско наслеђе, добар географско-саобраћајни положај, створена инфраструктура и традиционално гостопримство народа овог краја.

Најзначајније туристичке дестинације на територији општине су: Горњи Милановац, Рудник, Манастир Враћавшница, Горња Црнућа, Таково, (знаменито место „Таковски грм“, где је подигнут Други српски устанак), Савинац, Манастир Вујан, Коштунићи, Равна гора, Прањани, Каменица и др.

3.5. Комунална инфраструктура

Водовод

Горњи Милановац се снабдева водом из четири система: Брезанског, Бањанског, Вујанског и Регионалног водоводног система „Рзав“. Вода се преузима из отвореног тока на системима „Бањани“ и „Рзав“, док на систему „Вујан“ постоји једна, а на систему „Брезна“ три каптаже. Укупан капацитет у количини воде са поменутих система потпуно задовољава потребе становништва и привреде на територији општине.

Процент становништва прикљученог на водовод је 72,30%, са укупном потрошњом воде на годишњем нивоу од 2.490.258,08 м³, што је 4,44 м³ воде по становнику месечно. Укупно је прикључено 11.338 корисника, од којих је 8.003 индивидуална потрошача, 2.706 у колективном становању и 629 потрошача који се баве привредном делатношћу.

Вода се дистрибуира до потрошача цевоводима у укупној дужини од око 220 км. Процент заступљености цевовода старости до десет година је 26%, а остало су цевоводи старости између 10 и 50 година. У дистрибутивној мрежи најзаступљеније су

азбестцементне (39%) и ПВХ (35%) цеви, а остало су дуктилне (20%), полиетиленске (5%) и челичне (1%) цеви.

Градски канализациони систем

Сва отпадна вода града Горњег Милановца сакупља се канализационим цевоводом укупне дужине од око 140 км и главним колектором доводи се на Централно постројење за пречишћавање отпадних вода у Млаковцу. Укупна количина прикупљене и пречишћене воде на годишњем нивоу је 3.118.098,59 м³. У процесу пречишћавања користе се механички и биолошки третмани пречишћавања воде. Након таложења и пресовања, муљ се одвози на депонију „Вујан“.

На градски канализациони систем прикључено је становништво градског подручја и део приградских насеља, што је око 61,64%. Заступљени цевни материјали су: азбест (45%), бетон (5%) и полиетилен (50%).

Старост канализационог система:

40%	изграђен после 1990. године
35%	од 1970. до 1990. године
25%	изграђен пре 1970. године

Систем даљинског грејања

Систем у свом саставу има две котларнице на мазут („Железничка“ и „Ломина“) – укупне снаге 10 MW, двадесет три подстанице, четири резервоара за мазут – укупне запремине 350 м³ и око 1.600 м трасе топловода (3.200 м цевовода).

Систем даљинског грејања у Горњем Милановцу је у функцији од 1978. године и неопходна је, у што краћем року, његова реконструкција. На систем испоруке топлотне енергије прикључено је око 12% домаћинства, односно 1095 домаћинства и 35 пословних корисника.

Гасоводна мрежа

Процес гасификације општине Горњи Милановац започет је 1996 године. Пројекат гасификације предвидео је четири мерно – регулационе станице од којих су, до сада, три изграђене. Њихов капацитет је такав да покрију потребе домаћинства по нормативу 1,2 м³/ч, односно котларнице за колективно становање до 1,2 MW снаге.

Тренутно је на дистрибутивну гасну мрежу прикључено 3000 индивидуалних потрошача са мрежом од 163.000 метара. Пројектовани капацитети широке потрошње су 10.500 м³/ч, односно преко 5000 домаћинства.

Индустријски потрошачи су прикључени на челични гасовод који се простира у дужини од 6.000 метара – од главне мерно-регулационе станице, дуж реке Деспотовице, до конфекције Рудник.

- Пројектовани капацитет за индустрију је 10.800 м³/ч.
- Капацитети МРС-а за снабдевање домаћинства су у просеку 2.500 м³/ч.

- Притисак у градској дистрибутивној мрежи је приближно 3 бара.
- Пројектовани и постојећи капацитети омогућавају повећање броја корисника.

Друмски саобраћај

Саобраћајно-географски положај Горњег Милановца повољан је с обзиром да територијом града пролази један од најважнијих друмских коридора у нашој земљи, државни пут првог реда бр. 22 Београд–Чачак–Краљево („Ибарска магистрала”), којим Горњи Милановац остварује везе са ближим и даљим окружењем.

Западно од општине, са истим правцем пружања (север–југ), трасиран је државни пут првог реда бр. 21 Нови Сад–Рума–Шабац–Ваљево–Пожега–Ужице–Пријепоље, док је источно трасиран државни пут првог реда бр. 23 Мали Пожаревац–Младеновац–Крагујевац–Равни Гај–Мрчајевци. Горњи Милановац је на регионалном нивоу повезан са Тополом (преко Рудника) државним путем другог реда бр. 126, са Крагујевцом (пут Р 212) и са Ваљевом (пут Р 259).

Планирана изградња ауто-путног коридора Е 763 (Београд–Јужни Јадран) јесте активност од примарног значаја за све општине кроз које траса пролази или их тангира, па тако и за општину Горњи Милановац. Изградњом планираног ауто-пута, растеретиће се траса државног пута првог реда бр. 22 („Ибарска магистрала”), као и осталих државних путева у овом подручју, који ће представљати алтернативу ауто-путу (путеви без наплате путарине). Општински путеви на територији општине изграђени су у укупној дужини од 282 км.

3.6. Друштвени развој

Образовање

Предшколска установа „Сунце” – Горњи Милановац сачињена је од четири јединице у Горњем Милановцу и од по једне јединице у Прањанима и у Руднику. Имајући у виду дугогодишње позитивно искуство дечјих вртића у реализацији програма припреме за полазак у школу, располагање одговарајућим кадром, посебно прилагођене и опремљене просторе за рад са децом предшколског узраста, организација припремног предшколског програма превасходно је поверена вртићима. Минимални број деце за организовање васпитне групе је 5. Предшколско образовање на територији општине усмерено је на што већи обухват деце (стопостотни) у циљу остваривања припремног предшколског програма у години пред полазак у школу, уз сагледавање специфичних услова на терену као што су: мали број деце, велика разуђеност и неприступачност терена који покрива територија општине Горњи Милановац. Узимајући у обзир потребу великог броја породица за смештајем деце у целодневни боравак, неопходна је и изградња још једног објекта за потребе Предшколске установе „Сунце”.

Табела4. Број деце и васпитних група у школској 2011/12. години

Узраст деце	Број деце	Број васпитних група
0–3 године	296	14
3–5 година	430	18

5–6.5 година	188	7
Припремни програм	168	13
УКУПНО	1082	52

Основно образовање и васпитање на територији општине Горњи Милановац организује се у оквиру седам основних школа, у оквиру којих постоји 29 издвојених одељења.

Табела 5. Приказ укупног броја ученика у основним школама на територији општине Горњи Милановац, за школске: 2009/10, 2010/11. и 2012/11. годину

	Шк. 2009/10.	Шк. 2010/11.	Шк. 2011/12.
Број ученика - основне школе	3294	3259	3173

Табела 6. Приказ броја ученика првог разреда основне школе на територији општине Горњи Милановац, за школске: 2009/10, 2010/11. и 2012/11. годину

	Шк. 2009/10.	Шк. 2010/11.	Шк. 2011/12.
Број ученика I разреда основне школе	402	435	375

Општинска управа општине Горњи Милановац, фебруара 2010. године, сачинила је студију „Мрежа школа на подручју општине Горњи Милановац”, у којој су садржани подаци и анализа о популацији ученика у периоду од 2003–2010. године, која је послужила као основ за доношење Одлуке о мрежи предшколских установа и Одлуке о мрежи основних школа на територији општине Горњи Милановац, које су усвојене на седници Скупштине општине Горњи Милановац 20. децембра 2011. године. Министарство просвете и науке Републике Србије је Решењем број: 610-00-386/2012-07 од 29.06.2012. године, дало сагласност на Одлуку о мрежи основних школа на територији општине Горњи Милановац.

Локална самоуправа учествује у пружању пуне подршке и сарадњи са школама при организовању трибина за едукацију ученика и родитеља, као и при организовању активности у циљу примене Конвенције о правима детета и заштити права деце у локалној средини. Општина Горњи Милановац је једна од 16 општина у Србији које су узеле учешће у DILS пројекту (Пружање унапређених услуга на локалном нивоу), који се односи на нов систем финансирања према броју ученика у предуниверзитетском образовном систему, као и у пројекту „Развој система функционалног основног образовања одраслих у Србији – Друга шанса”. Оба пројекта су под покровитељством Европске уније и Министарства просвете и науке Републике Србије.

У готово свим школама планиране су разне активности у оквиру рада драмске, рецитаторске, новинарске, информатичке секције и ученичког парламента. Активности ученичког парламента усмерене су на организовање трибина, радионица и хуманитарних акција у циљу промовисања идеја о заштити права деце. На територији општине обезбеђени су услови за квалитетан развој основног образовања, уз уважавање смерница одрживог развоја целокупног друштва, тако што се већи број деце укључује у институт „продуженог боравка”. Исти је организован у свим основним школама. У школској 2011/12. години, у Основој школи „Момчило Настасијевић” – Г.Милановац, у првом и другом разреду организована је целодневна настава, док је у

једном одељењу петог разреда организована билингвална настава на српском и енглеском језику.

Средње образовање у Г. Милановцу организује се у три средње школе и то: Гимназији „Таковски устанак“, Економско-трговачкој школи „Књаз Милош“ и Техничкој школи „Јован Жујовић“.

Табела 7. Приказ броја ученика у средњим школама за школске: 2009/10, 2010/11. и 2011/12. годину

	Шк. 2009/10.	Шк. 2010/11.	Шк. 2011/12.
Број ученика – средње школе	1479	1429	1373

У складу са започетом реформом средњег стручног образовања у Републици Србији, милановачке средње школе кренуле су у реформу сопствене организације, ради унапређења квалитета образовно-васпитног рада и увођења нових садржаја и програма образовања.

У намери да се створе флексибилне школе, које треба да буду прилагођене новим захтевима и потребама привреде и локалне заједнице, у Гимназији „Таковски устанак“ – Горњи Милановац, од школске 2009/10. године, уведен је нови образовни профил: двојезично огледно одељење друштвено-језичког смера и општи смер – енглески, у којима се настава изводи на српском и енглеском језику, у Економско-трговачкој школи „Књаз Милош“ – Горњи Милановац уведени су нови образовни профили: комерцијалиста, службеник осигурања и туристички техничар, а у Техничкој школи „Јован Жујовић“ – Горњи Милановац уведени су нови образовни профили: техничар мехатронике и техничар за заштиту животне средине.

Даљи развој и усавршавање мреже средњих школа на територији општине Горњи Милановац засниваће се, како на укупним економским и привредним карактеристикама нашег подручја, тако и на географским, демографским и културним специфичностима наше локалне заједнице.

Запошљавање

Према статистичким подацима важно је напоменути да за општину Горњи Милановац податке о незапослености треба узети са резервом, јер одређен број незапослених лица није евидентиран на тржишту рада док је, са друге стране одређен број пријављених радно активан, али не и евидентиран у Националној служби за запошљавање. Разлог за велики број незапослених сигурно треба тражити пре свега у дуготрајном и неефикасном процесу приватизације. Ако се посматра квалификациона структура регистрованих незапослених лица, може се констатовати да највише има лица са средњом стручном спремом, а затим лица са основним образовањем. Што се тиче незапослених лица по старости најбројнија су лица од 50 – 54 година живота, а према трајању незапослености 563 лица чекају на посао од 1-2 године.

Стопа незапослености у последњих неколико година бележи пораст. Решавање проблема незапослености може се постићи системским приступом овом проблему, креирањем нових радних места, прилагођавањем понуде рада новим савременим захтевима производње и побољшаним квалитетом рада.

Здравство

Скупштина општине Горњи Милановац својом одлуком од 13. марта 2008. године основала је Дом здравља Горњи Милановац, као установу која ће вршити здравствену заштиту на примарном нивоу. Делатност Дома здравља је пружање услуга из обима обавезне здравствене заштите за све категорије становништва и то: хитне медицинске помоћи, опште медицине, педијатрије, гинекологије, поливалентне патронаже, медицине рада, стоматологије.

Примарна здравствена заштита реализује се кроз промоцију здравља, примарну превенцију и стално унапређење квалитета и очувања здравља грађана. У 2011. години, здравствену заштиту становништва Горњег Милановца на примарном нивоу обезбеђује 258 запослених радника Дома здравља, од тога 202 здравствена и 56 нездравствених радника. Мрежа здравствених станица и амбуланти на територији општине Горњи Милановац обезбеђује примарну здравствену заштиту свих становника наше општине, како градског, тако и сеоског подручја. Секундарни (виши ниво) здравствене заштите обезбеђује Општа болница у Горњем Милановцу.

Табела 8. Број лекара, стоматолога и дипломираних фармацеута у здравственим службама у 2010. и 2011. години

	2010.	2011.
Доктори медицине и стоматологије	95	97
Доктори медицине разних специјалности	37	37
Дипломирани фармацеути	3	3
УКУПНО	135	137

Табела 9. Број становника на једног лекара у насељеном месту Горњи Милановац и на сеоском подручју у 2011. години

2011.	
Број становника на једног лекара у насељеном месту Горњи Милановац	175
Број становника на једног лекара на сеоском подручју општине Горњи Милановац	148

Социјална политика

Стратешки план социјалне заштите општине Горњи Милановац донет је за период 2010–2015. године на седници Скупштине општине Горњи Милановац са циљем да се побољшају услови живота социјално угрожених и социјално изолованих суграђана кроз ефикасније и квалитетније пружање разноврсних услуга. Доношењем овог Плана, општина Горњи Милановац створила је могућности да се на систематски, одговоран и организован начин приступи решавању социјалних проблема и задовољењу социјалних потреба грађана са дефинисаним циљевима и конкретним задацима,

остварено је рационалније коришћење постојећих средстава из општинског буџета и створена је могућност за ефикасније прибављање средстава из других извора.

Кључне институције и организације које имају утицај на развој и спровођење социјалне заштите у општини Горњи Милановац су: локална самоуправа; Центар за социјални рад; Национална служба за запошљавање; ОО Црвеног крста; Министарство унутрашњих послова, ПС Г. Милановац; школе; Дом здравља и Општа болница; месне заједнице; представници привреде; Повереништво Комесаријата за избеглице; разна удружења, као што су: Удружење Рома, Удружење инвалида, Удружење пензионера, Коло Српских сестара и др.

Додатан импулс развоју социјалне заштите на локалном нивоу дала је скупштинска Одлука о остваривању права у социјалној заштити из надлежности општине, којом су регулисана основна и проширена права из ове области, која се финансирају из буџета општине Горњи Милановац.

Табела 10. Улагање у социјалну заштиту; преглед по годинама

Опис	2009.	2010.	2011.	Укупно
Центар за социјални рад	5.448.807,75	6.909.050,08	7.258.194,61	19.616.052,44
Црвени крст (народна кухиња, редовна делатост)	3.240.525,26	3.502.083,63	3.483.884,45	10.226.496,34
Остале организације	3.280.000,00	3.374.745,00	3.014.996,21	9.669.741,21
Превоз ученика	14.924.504,37	13.869.067,12	10.926.795,83	39.720.367,32
Превоз ученика и пратилаца – посебне потребе	2.758.113,00	3.552.655,00	3.788.465,00	10.099.233,00
Ученичке и студентске стипендије	16.350.365,00	6.018.254,00	5.055.120,00	27.423.739,00
Једнократне новчане помоћи – комисије за соц. давања	2.161.864,00	4.865.815,33	3.090.848,40	10.118.527,73
Подршка рађању – помоћ прворођено дете	1.750.000,00	1.660.000,00	1.790.000,00	5.200.000,00
Накнада за боравак трећег детета у вртићу	4.433.773,58	4.433.773,58	4.187.452,83	13.055.000,00
Укупан износ на име давања за три године				145.129.154,04

Напомена: За 2011. годину узети су подаци закључно са 31.12.2011. године

Грађански сектор

На територији општине постоји значајан број регистрованих **удружења грађана**, као што су: различита удружења припадника националних мањина, већи број културно-уметничких друштава, књижевних, ликовних и удружења драмских уметности, друштава за неговање народне традиције, удружења учесника ослободилачких ратова, као и социјално-хуманитарна друштва.

Најпознатија удружења су: КУД „Типопластика“, КУД „Шумадија“, КК „Момчило Настасијевић“, КД „Запис“; Изворна група „Црнућанка“ и „Коло српских сестара“, која су, углавном, удружења са традицијом.

Удружења формирана у новије време, а која су се својим активностима издвојила и постала препознатљива, пре свега су: „ГМ оптимист“, као и „Руднет“ и Волонтерски центар.

За већину ових организација карактеристично је да су непрофитабилне, па им, самим тим, недостају средства за већи обим активности. У том смислу од великог значаја ће бити даљи развој кроз умрежавање и партнерство са јавним и приватним сектором.

Култура

На подручју општине делују установе из области културе: Установа за културу, уметност и ваншколско образовање „Културни центар“, Библиотека „Браћа Настасијевић“ и Музеј рудничко-таковског краја – Горњи Милановац.

Најзначајније културне манифестације у општини су:

- Међународно бијенале уметности минијатуре;
- Мини бијенале, пратећа манифестација Међународног бијенала уметности минијатуре;
- Српски фестивал светске музике у Такову;
- Ликовна колонија „Мина Вукомановић Караџић“;
- Кратка форма – Фестивал краткометражног филма;
- Дани Настасијевића;
- Школска сцена – Фестивал позоришног стваралаштва ученика основних и средњих школа;
- Манифестације народног стваралаштва: „Вече под грмом“ – у Такову; „Дани кнегиње Љубице“ – у Враћевшници и „Илиндански дани“ – у Каменици.

3.7. Животна средина

Један од најважнијих приоритета за достизање одрживог развоја односи се на заштиту и унапређење животне средине и рационално коришћење природних ресурса. То подразумева интеграцију и усаглашавање циљева и мера у свим секторима, примену свих домаћих закона и прописа као и међународно признатих прописа.

Најзначајније природне вредности на подручју општине Горњи Милановац су: доста добро очувана животна средина, велика површина територије под шумама, добра издашност изворишта и река водом.

Дугогодишња брига локалне заједнице у овој области има за последицу незагађен ваздух, квалитетну пијаћу воду, организовано сакупљање и депоновање смећа.

Укупна површина шума и шумских култура на територији општине Горњи Милановац износи 27.498 ха или 32,9% од укупне територије општине. Површина шума и шумских култура у државном власништву је 10.348 ха, а у приватном власништву 17.150 ха. Што се тиче врсте дрвећа, најзаступљенија врста дрвећа је буква, а за њом следи храст. Учешће букве у односу на запремину осталих лишћара износи око 80%. Што се тиче култура четинара, најзаступљенији је црни бор.

Квалитет површинских вода претежно је условљен радом постројења која представљају генераторе индустријских отпадних вода, начином управљања комуналним отпадним водама, коришћењем пестицида у пољопривредној производњи и загађењем водених токова услед неадекватног одлагања отпада. На

територији општине Горњи Милановац најугроженији површински водоток је река Деспотовица. На основу постојећих резултата мониторинга реке Деспотовице на профилу Брђани, у периоду од 2007. до 2009. године, квалитет воде одговарао је, углавном, четвртој класи.

Не постоје прецизни подаци о квалитету ваздуха на територији општине, јер нису постављене мерне станице. Потребно је успоставити мониторинг квалитета ваздуха како би се проценило стварно стање и предузеле адекватне мере у циљу смањења његове контаминације. У циљу заштите ваздуха на територији општине идентификовани су примарни загађивачи, који су у обавези да доставе податке о емисијама загађујућих материја у ваздух за потребе локалног регистра.

Територија општине Горњи Милановац снабдева се водом са пет водовоних система: Рзавски, Бањански, Брезански, Вујански и Руднички, са одговарајућим квалитетом воде, изузев воде за пиће у насељу Рудник, и то најчешће у летњем периоду када је капацитет изворишта смањен.

Када је је у питању квалитет земљишта, један од основних узрока загађивања земљишта је неодговарајућа примена агротехничких мера (вештачка ђубрива и пестициди). Како пољопривреда, посебно интензивна, захтева употребу хемизације у заштити биља и плодова, посебан су проблем „сеоске депоније”, где би се ова врста отпада одлагала и евентуално уништавала. Поред тога, отпад са сточарских фарми не депонује се на одговарајући начин.

Сакупљање, транспорт и депоновање чврстог комуналног, комерцијалног и индустријског неопасног отпада, који је по саставу сличан комуналном отпаду, у општини Горњи Милановац обавља ЈКП „Горњи Милановац”. Последњих година повећана је територија са које се сакупља отпад, као и учесталост преузимања смећа из колективног становања у градском подручју. Одлагање отпада из колективног типа становања врши се типизираним контејнерима, док се из индивидуалног типа становања смеће износи из типизираних канти. На подручју општине организована је примарна селекција папира, картона и ПЕТ амбалаже. Систем селекције наведених врста отпада успостављен је 2006. године. Све издвојене количине ПЕТ амбалаже, папира и картона преузимају се и упућују на рециклажу.

Отпад се одлаже на санитарној депонији „Вујан”, која је лоцирана у КО Брусница. Капацитет изграђеног дела депоније је 120.000 м³, са процењеним веком трајања око 20 година. Годишње количине депонованог чврстог комуналног неопасног отпада износе око 14.000 т.

Почетком 2011. године усвојен је локални План управљања отпадом за период од 2010. до 2019. године. Он представља базни документ којим се дефинишу услови и циљеви за рационално и одрживо управљање отпадом на нивоу општине. Наведеним планом утврђен је начин управљања отпадом и предвиђене су мере за смањење генерисања отпада, подстицање сепарације и рециклаже отпада, смањење количина отпада за одлагање и спречавање негативног утицаја отпада на животну средину и здравље људи

Развој чистијих технологија, повећање енергетске ефикасности и коришћење обновљивих извора енергије свакако ће утицати на смањење загађења животне средине. Највећи потенцијал за повећање енергетске ефикасности је смањење потрошње топлотне енергије (по проценама за више од 50%) побољшаном изолацијом у зградама и смањењем броја домаћинстава која користе угаљ и електричну енергију за грејање.

4. ИЗАЗОВИ И МОГУЋНОСТИ – SWOT АНАЛИЗА

Економски развој

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> – Дobar географски положај уз магистрални пут М22 (део Ибарске магистрале) – Развијена мрежа регионалних (175 км) и локалних (282 км) путева – Солидна комунална и друга инфраструктура – Водовод, развијена електродистрибутивна мрежа, спроведена гасификација града и значајног дела приградских насеља – Одлична покривеност територије општине поштанским услугама, телефонском мрежом и мобилном телефонијом – Дуга индустријска традиција – Људски ресурси – квалификовани постојећи кадрови – Постојећи брендови (компаније и производи) и технолошки капацитети – Релативно добра повезаност приватног сектора (клуб привреде) – Просторни план општине – Традиција и искуство у пољопривредној производњи – Спремност пољопривредних произвођача за прихватање нових знања и технологија – Јака, угледна и обучена сеоска домаћинства – Постојање Програма развоја пољопривреде за период од 2009. до 2013. године – Добро организована ветеринарска служба – Сеоски туризам – Атрактивни предели погодни за шетњу, вожњу, планинарење и зимске активности 	<ul style="list-style-type: none"> – Недостатак младих квалификованих кадрова – Недостатак добре саобраћајнице – Лоши локални и регионални путеви – Недостатак уређене нове индустријске зоне – Неповољна демографска структура – Одлив високо образованих младих кадрова – Недостатак смештајних капацитета у граду – Депопулација и старење сеоских домаћинстава – Мали број савремено организованих комерцијалних домаћинстава – Техничко-технолошка застарелост механизације – Неорганизованост стручних служби из области пољопривреде и недовољна обученост пољопривредних произвођача – Недовољна организованост пољопривредних произвођача (удружења, задруге) – Уситњеност земљишног поседа – Недовољна развијеност инфраструктуре (путеви, струја, вода) – Недовољно коришћење водних ресурса за наводњавање пољопривредних површина, – Велике површине запушеног или неискоришћеног земљишта (старачка домаћинства – враћена земља)
МОГУЋНОСТИ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> – Изградња Коридора 11 – Изградња нове индустријске зоне – Аеродром Лађевци – Коришћење нових технологија – Природни ресурси за органску производњу – Коришћење месних канцеларија у сврху помоћи пољопривредним произвођачима 	<ul style="list-style-type: none"> – Кашњење са отпочињањем изградње ауто-пута Београд–Пожега – Миграција младих, нарочито из села у веће градске средине – Старосна структура пољопривредног становништва – Смањење броја становника

<ul style="list-style-type: none"> – Оснивање нових удружења и задруга – Аграрни буџет општине – Едукација пољопривредних произвођача – Законска заштита пољопривредних произвођача (држава) – Кредитирање пољопривредних произвођача – Одобравање разних видова субвенција у пољопривредној и сточарској производњи 	<ul style="list-style-type: none"> – Недостатак прерађивачких капацитета пољопривредних производа (хладњаче, предузећа за производњу хране) – Монополска позиција откупљивача – Споро доношење законске регулативе и непредвидива политика из области пољопривредне производње
--	---

Заштита и унапређење животне средине

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> – Географски положај – Колектор отпадних вода (пречистач) – Санитарна депонија – Опрема за прикупљање отпада (контејнери, канте, камиони) – Решено водоснабдевање (Рзав) – Извршена гасификација – Савесни грађани – Започета примарна селекција (ПЕТ и папир) – Развијена енергетска инфраструктура за потребе индустрије и становништва – Исправно конципирана и димензионисана средњенапонска мрежа са обезбеђеном резервом (у капацитетима) – Нови просторни план – Разграната постојећа путна инфраструктурна мрежа 	<ul style="list-style-type: none"> – Постојање дивљих депонија – Загађење земљишта и вода нестручном и неодговорном применом пољопривредних хемијских препарата – Недовољно развијена свест грађана и правних лица – Фирме које не третирају отпадне воде – Непокривеност руралног подручја канализационом мрежом – Општина није укључена у систем регионалне депоније – Недостатак локације за привремено одлагање електронског отпада – Нерешен проблем паса луталица – Нерешени имовински односи за путну инфраструктуру – Непостојање железнице – Недостатак уско специјализованих кадрова за одређене области (енергетска ефикасност, бука, отпад, биодиверзитет и сл.) – Непостојање систематског рада на едукацији и информисању деце и грађана – Непостојање стратешког плана пошумљавања приватних парцела – Непостојање селективног одлагања лименки, стакла, отпадних уља, гума – Некоришћење биомасе и других алтернативних извора енергије (ветар, сунце)
МОГУЋНОСТИ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> – Примена савремених решења на изградњи нових и реконструкцији старих ЕЕО – Изградња ауто-пута – Коришћење претприступних фондова – Строго законодавство ЕУ (због процеса придруживања) – Комунална полиција (увођење) – Изворишта минералних и лековитих вода – Бањски туризам (Сврачковци, Млаковац) – Енергетска ефикасност 	<ul style="list-style-type: none"> – Неповољна привредна кретања у свету – Недовољно финансијских средстава за улагање – Недоречена законска регулатива – Несанкционисање загађивача – Изградња ауто-пута (биодиверзитет и нарушавање природне равнотеже) – Електромагнетно загађење (зрачење) од предајника и сл. – Климатске промене – Поплавно подручје

Друштвени развој

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> – Добро развијене образовне институције – Обучени људски ресурси у образовању, здравству и социјалној заштити) – Постојање адекватних школских објеката – Изграђене физкултурне сале у сеоским матичним школама – Подршка (добра сарадња) локалне управе и образовних, здравствених, културних и институција социјалне заштите – Инвентивност у образовању (нови образовни профили, мотивација ка иновацијама и слично) – Усвојена стратегија социјалне заштите и донета Одлука о правима и услугама у социјалној заштити – Основан Волонтерски центар – Коришћење средстава из разних приступних фондова (добијени пројекти) – Постојање адекватних објеката здравствене заштите – Постојање мреже здравствених станица и амбуланти – Постојање месних канцеларија и сеоских домова – Богато културно-историјско наслеђе – Квалитетни културни догађаји (манifestације) – Постојање адекватних спортских објеката (спортска хала, стадиони, школске физкултурне сале и друго) – Велики број активних спортских клубова и њихових чланова 	<ul style="list-style-type: none"> – Смањење броја ученика у школама, поготово у сеоским подручјима – Недовољни смештајни капацитети у предшколским установама – Непостојање услова за укључивање особа са инвалидитетом у наставу – Диспропорција између образовања и привреде – Пад natalитета – Одлазак високообразованих младих кадрова – Велики број неквалификоване радне снаге – Недовољна брига за децу и младе из осетљивих група, под ризиком и за жртве насиља, занемаривања и злоупотребе – Општи пад стандарда (сиромаштво значајног дела становништва) – Недовољна брига о старима – Старење села – Недостатак средстава за имплементацију мера за унапређење живота ромске популације – Непостојање социјалне карте – Непостојање центара за збрињавање социјално најугроженијих категорија становништва, посебно старих – Непостојање стратешког документа у култури – Дотрајалост и нефункционалност Дома културе и недостатак простора у коме се одржавају културне манифестације – Недостатак локалних медија – Недовољно искоришћени капацитети спортских објеката – Неусклађеност функционисања локалних спортских клубова и организација са законском регулативом
МОГУЋНОСТИ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> – Изградња и адаптација смештајних капацитета за боравак деце предшколског узраста – Децентрализација образовања – Отварање нових огледних и нових образовних профила – Образовање одраслих – Изградња геронто-центра – Већи обухват корисника унапређењем постојећих услуга социјалне заштите (помоћ у 	<ul style="list-style-type: none"> – Светска економска криза – Законска регулатива из сфере образовања – Децентрализација није праћена адекватним финансијским средствима – Недовољна свест о значају образовања – Велика незапосленост – Неравномеран регионални развој – Потенцијално ширење болести узроковних кризом у друштву

<p>кући у граду/селу)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Подршка породицама са члановима са сметњама у развоју – Стварање мреже волонтера за пружање помоћи грађанима са посебним потребама и другим осетљивим групама – Повезивање свих актера социјалне заштите на локалном нивоу – Коришћење претприступних фондова – Унапређење примарне здравствене заштите на руралним подручјима – Већи трансфер финансијских средстава (министарства , локална самоуправа) – Увођење кол-центра у области здравствене заштите – Културна историја града – Развој културног туризма – Изградња новог објекта Дома културе – Унапређење спорта и физичке културе (изградња клизалишта , изградња затвореног базена, изградња голф терена и слично) – Промоција здравог живота 	<ul style="list-style-type: none"> – Нове технологије креирају неадекватне културне обрасце – Стереотипи и предрасуде мале средине
---	--

5. ВИЗИЈА И СТРАТЕШКИ ПРАВЦИ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

ВИЗИЈА

Општина Горњи Милановац 2022. године је:

- **Развијени привредни центар са високом стопом запослености, са институцијама и привредним сектором усмереним ка повећању конкурентности и иновативности и са искоришћеним пољопривредним потенцијалима и развијеном туристичком понудом**
- **Здрава и солидарна заједница која је гарант социјалне правде и једнаких шанси, у којој је образовање доступно свима, функционално прилагођено потребама локалне заједнице и захтевима модерног друштва, где је општинска територија безбедно место за живот, где се поштују људске вредности и достојанство и промовишу култура и спорт**
- **Чиста, очувана и енергетски ефикасна средина, са уређеном комуналном и саобраћајном инфраструктуром и са високим квалитетом живота**
- **Добро организован јавни сервис у коме грађани и привреда на брз и ефикасан начин остварују своја права, а управа, у сталном дијалогу са локалном заједницом кроз успостављене мреже и институције партнерстава, креира и спроводи локалне политике по највишим стандардима**

Мисија

Путем јачања партнерства између локалне управе, пословног сектора и грађанског друштва спроводити јавне политике које ће остварити већи степен социјалне правде и јединства заједнице и тако ојачати социјални капитал и повећати квалитет живота у општини Горњи Милановац

Стратешка табела 1 – Економски развој

Стратешки правац 1	Специфични циљ	Активности/пројекти
<p>Општи циљ 1</p> <p>Успостављање модела финансијске и институционалне подршке за развој предузетништва и МСП</p>	<p>Развој предузетништва и малих и средњих предузећа</p>	Едукација потенцијалних предузетника
		Финансијска подршка програмима запошљавања
		Порески подстицаји
	<p>Обучена стручна и конкурентна радна снага</p>	Анализа незапослености
		Едукација незапослених лица
		Израда Стратегије запошљавања
		Едукација менаџера
	<p>Ефикасна општинска управа</p>	Оснивање тренинг центра
		Едукација запослених у општинској управи
		Пореске олакшице и подстицаји
		Субвенције за запошљавање
	<p>Оживљавање слободних производних погона</p>	Јачање повезивања привредника и предузетника
		Формирање базе података о слободном пословном простору
Издавање у закуп неискоришћених хала и погона		
<p>Општи циљ 2</p> <p>Створити услове за привлачење нових инвестиција</p>	<p>Модернизација постојећих индустријских зона</p>	Унапређење постојеће комуналне инфраструктуре
		Реконструкција саобраћајница
	<p>Изградња нове индустријске зоне</p>	Израда планске документације
		Решавање имовинских односа
		Прикључне саобраћајнице
	<p>Промоција компаративних предности привреде Горњег Милановца</p>	Изградња комуналне инфраструктуре
		Презентација привреде Горњег Милановца на сајту општине
	<p>Унапређење продуктивности примарне пољопривредне производње</p>	Израда студије компаративних предности
		Подстицање предузетничке промоције
		Подршка обнови и модернизацији пољопривредне механизације и опреме
		Унапређење и интензивирање производње у сточарству
		Интензивирање производње у сточарству
		Унапређење сортирента у воћарству
Унапређење производње кромпира		
<p>Заштита, уређење и коришћење пољопривредног земљишта</p>	Проширење и модернизација прерадних и складишних капацитета	
	Подршка увођењу сертификоване органске производње	
<p>Општи циљ 3</p> <p>Успостављање равномерног и уравнотеженог развоја кроз подршку руралним</p>	<p>Заштита, уређење и коришћење пољопривредног земљишта</p>	Поправљање квалитета обрадивог земљишта –калцификација, фосфатизација и контрола плодности
		Заштита земљишта од ерозије
		Заштита земљишта од поплава, праћење клизишта и подземних вода
	<p>Диверсификација активности на селу и подршка руралној инфраструктури ради подизања квалитета живота на селу</p>	Подстицање сеоских домаћинстава да се баве руралним туризмом
		Очување традиционалних вредности села
		Инфраструктурно уређена села

крајевима и активностима на селу	Повећање конкурентности пољопривредне производње	Едукација пољопривредних произвођача (семинари, обуке, курсеви)
		Успостављање система контроле квалитета у свим фазама производње (ХЦЦП, Глобал ГАП)
		Формирање удружења и задруга
		Стандардизација и брендирање производа
		Маркетиншка промоција и медијска презентација пољопривредних производа
Општи циљ 4 Побољшање услова за развој и унапређење туризма	Израда планске и регулационе документације	Израда планске документације за туристичке локалитете: Острвица, Ждробан, Таково, Савинац, Равна гора.
		Комунална инфраструктура (изградња прилазних путева туристичким локалитетима)
		Туристичка инфраструктура (туристичка сигнализација, стазе, купалишта, скијалишта, термоминерални извори)
	Смештајни капацитети	Изградња хотела, мотела, анекса спортске хале и дворца у Таково
	Унапређење рада туристичке организације	Обезбеђење простора за рад туристичке организације, инфо центра и сувенирнице
		Израда базе података свих туристичких ресурса, капацитета и потенцијала
		Маркетиншке активности (промотивни материјал)
Едукација кадрова у туризму		

Стратешка табела 2 – Животна средина

Стратешки правац 2	Специфични циљ	Активности/пројекти	
Општи циљ 1 Обезбедити и проширити снабдевање квалитетном пијаћом водом	Проширење водоводне мреже ван градског подручја	Проширење регионалног система за водоснабдевање „Рзав“ до варошице Рудник	
		Завршетак водовода у Брђанима	
		Изградња водоводне мреже у гужанском крају	
	Изградња водоводне мреже у Прањанима		
Општи циљ 2 Одрживо управљање отпадом	Израдња канализационе мреже са пречистачима	Увођење система за даљинско управљање	
		Замена дотрајале водоводне мреже	
		Изградња канализационе мреже у варошици Рудник	
	Продужен век трајања депоније смањењем количине отпада која се одлаже на депонији за 20%	Израдња канализационе мреже у варошици Таково	Изградња канализационе мреже у варошици Прањани
			Увођење нових компоненти и компостера
			Унапређење односа са корисницима (едукација, регулатива, наплата)
			Рекултивација и озелењавање попуњеног дела тела депоније
Изградња следеће фазе депоније			
Општи циљ 3	Смањење потрошње електричне енергије за потребе јавне расвете за	Замена сијалица јавне расвете штедљивим сијалицама и увођење режима измена	

Примена мера енергетске ефикасности	40%	
	Рационализација потрошње унутрашње енергије у објектима	Примена мера енергетске ефикасности на објектима јавне намене Израда Стратегије енергетског акционог плана-а
Општи циљ 4 Заштита и унапређење природних ресурса	Увећање површина под шумом	Подизање нових шума и обнова шума природним путем
		Укључивање грађана у бригу о шумама
	Очување и унапређење квалитета ваздуха	Модернизација котларница и система за даљинско грејање
		Подстицај индивидуалне примене алтернативних извора енергије
	Заштита површинских вода и регулација водотокова	Санација бране у Горњим Бањанима
		Регулација корита реке Деспотовице
		Регулација корита бујичних потока на градској територији
	Мониторинг и стварање базе података о стању животне средине	Порибљавање
		Праћење параметара загађења воде, земљишта и ваздуха на депонији

Стратешка табела 3 – Друштвени развој

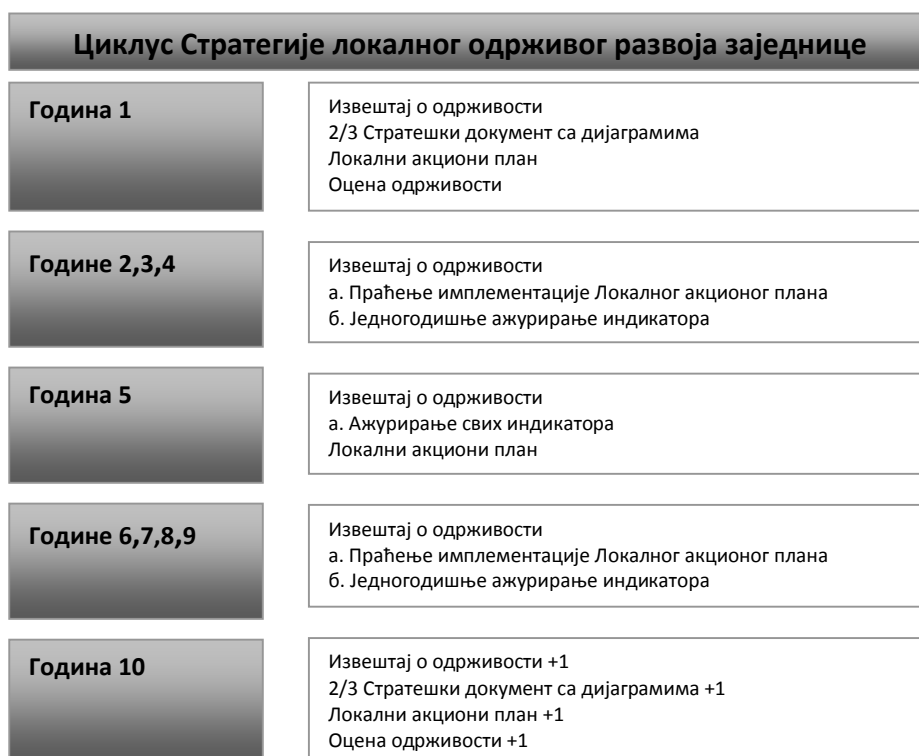
Стратешки правац 3	Специфични циљ	Активности/пројекти
Општи циљ 1 Развити модеран и ефикасан систем образовања	Успостављање предшколског система у складу са стандардима и теоријом отвореног вртића	Проширења капацитета у прешколским установама
		Адаптација постојећих недостатака ПУ укључујући гасификацију, климатизацију, увођење видео-надзора и увођење информационо- комуникационог система
		Унапређење програма у ПУ увођењем и унапређењем креативних радионица (енглески језик, музичка, балетска и др.), формирањем сценске и ликовне радионице као и реализацијом нових спортских садржаја у циљу побољшања физичке активности деце
		Адаптација објекта летовалишта „Мирко и Славко” у Буљарици
	Унапређење система образовања кроз увођење института продуженог боравка, целодневне наставе, инклузије и унапређења безбедности и образовања одраслих	Реализација програма „продуженог боравка” и „целодневне наставе”
		Реализација инклузивног образовања у школама
		Школа без насиља – ка сигурном и подстицајном окружењу за децу
		Доступност образовања деци из маргинализованих група
		Развој система функционалног основног образовања одраслих у Србији - „Друга шанса”
	Модернизација и проширење услуга у образовању	Оснивање музичке школе
		Реализација двојезичне наставе на српском и енглеском језику у ОШ „Момчило Настасијевић” – Г. Милановац

		Реализација двојезичне наставе на српском и енглеском језику у Гимназији „Таковски устанак” – Г. Милановац	
		Наставак реформе ТШ „Јован Жујовић” – Г. Милановац, као средње стручне школе за нове образовне профиле	
		Реализација реформе стручног образовања у Србији у области „Економија, право и администрација у ЕТШ „Књаз Милош” – Г. Милановац	
		Програм финансирање школа по глави детета и ученика – per capita	
	Омасовљавање школског спорта кроз укључивање већег броја деце и омладине у бављење спортом и рекреацијом	Стављање физкултурне сале у функцију у матичној школи на Руднику	
		Стављање физкултурне сале у функцију у матичној школи у Такову	
		Стављање физкултурне сале у функцију у матичној школи у Прањанима	
	Општи циљ 2 Унапређена социјална и здравствена заштита унапређењем подршке угроженим старим лицима, деци и омладини и другим осетљивим групама кроз увођење нових облика подршке, организационих облика и алата и промоције здравих стилова живота	Унапредити подршку угроженим старим и одраслим лицима	Изградња геронтолошког центра
			Отварање прихватилишта за одрасла и стара лица
			Помоћ у кући у граду
			Помоћ у кући на селу
		Унапредити подршку угроженој деци и младима	Подршка породицама деце са сметњама у развоју
Отварање дневног боравка за децу са сметњама у развоју			
Помоћ у кући за децу са сметњама у развоју			
Организовање саветовалишта за децу и младе под ризиком и њихове родитеље			
Организовање програма за младе у сукобу са законом			
Унапређење социјалне политике кроз увођење нових институција и организационих облика и алата		Стварање мреже волонтера за пружање помоћи свим грађанима са посебним потребама и другим осетљивим групама	
		Мобилни тим	
		Континуирана едукација запослених у социјалној заштити и њихово веће повезивање са партнерским организацијама	
	Израда и ажурирање базе података о социјално осетљивим групама		
	Оснивање и рад Комисије за родну равноправност		
Унапређење примарне здравствене заштите	Опремање објеката ради ефикаснијег функционисања кроз електронско вођење документације		
	Унапређивање стручног знања здравствених радника и сарадника путем предавања, семинара, симпозијума и реализациом програма ДИЛС		
	Проширење делатности из области: психијатрије, офталмологије и интерне медицине		
	Акредитације Дома здравља		
	Унапређење превенције карцинома дојке и		

		<p>грлића материце и дебелог црева</p> <p>Едукација становништва кроз акције обележавања значајних датума из календара СЗО</p> <p>Превенција болести зависности са посебним акцентом на школску популацију</p> <p>Унапређење оралног здравља становништва са руралних подручја</p> <p>Едукација о правилној исхрани школске деце у сарадњи са родитељима</p> <p>Кол центар</p>
<p>Општи циљ 3</p> <p>Створити услове за богат и садржајан друштвени живот</p>	<p>Унапређење рада установа из области културе</p>	<p>Адаптација и реконструкција Дома културе са спољашњим уређењем</p> <p>Изградња летње сцене на градском тргу</p> <p>Адаптација подрумског простора Музеја другог српског устанка у Такову</p> <p>Адаптација фасаде и подрумског простора Музеја у Синђелићевој</p>
	<p>Очување и промоција културне баштине кроз увођење нових културних активности</p>	<p>Припрема и организација свих активности у знаменитом месту „Таковски грм“ у Такову за обележавање 200-годишњице Другог српског устанка</p> <p>Обреновићи у музејским и другим збиркама Србије</p> <p>Археолошка истраживања на планини Рудник</p> <p>Вашар баштине „Herity fair“, Моја лична баштина</p> <p>Регионална школа наслеђа Србије</p> <p>Програми: Усмено народно стваралаштво Дружетића, Богданице и Гојне горе, Надимци – чувари нематеријалног наслеђа</p> <p>Културна баштина рудничко-таковског краја</p> <p>Ноћ музеја</p>
	<p>Изградња нове и адаптација постојеће инфраструктуре ради омасовљења, побољшања квалитета и разноврсности рекреативних активности и увођења нових програма у области спорта и физичке културе</p>	<p>Изградња главног градског стадиона</p> <p>Адаптација анекса спортске хале „Бреза“</p> <p>Изградња клизалишта</p> <p>Реконструкција градског базена</p> <p>Изградња затвореног базена/адаптација постојећег</p> <p>Изградња мини голф терена – и некомерцијалних садржаја у оквиру СРЦ</p> <p>Изградња и санација спортских објеката по месним заједницама</p> <p>Изградња трим-стазе на простору Великог парка</p> <p>Реконструкција и стављање у функцију ски-стазе на Руднику</p> <p>Анекс спортског дома (друга и трећа фаза)</p>

6. СИСТЕМ УПРАВЉАЊА И ПРАЋЕЊА РЕАЛИЗАЦИЈЕ СТРАТЕГИЈЕ

Процес стратешког планирања је динамичан процес и финални документи се посматрају као динамични, односно променљиви алати. У том контексту, целокупан процес планирања је дефинисан као десетогошњи циклус анализе–планирања–програмирања–имплементације–реализације–праћења–процене–поновне анализе итд. Процес се комплетно преиспитује на 10 година, односно након 10 година би требало развити нову стратегију одрживог развоја локалне заједнице. Процес је комплетно приказан на следећем дијаграму:

Процес имплементације Стратегије мора бити јасно дефинисан. Извршна власт због тога мора: расподелити одговорност/задатке тако да се циљеви могу ефикасно реализовати, а кључни актери морају бити свесни својих улога и одговорности.

Систем управљања обухвата процесе планирања, организације, одабира људи, координирања, руковођења и контроле, укључујући и ангажовање људских, финансијских, технолошких и природних ресурса.

Сама примена Стратегије мора бити разматрана и преиспитивана од стране свих укључених у процес израде и имплементације Стратегије. Начин на који се овај процес провере и преиспитивања реализује даје одрживост систему управљања и мониторинга, остварујући различите везе у оквиру организације и ван организације процеса имплементације.

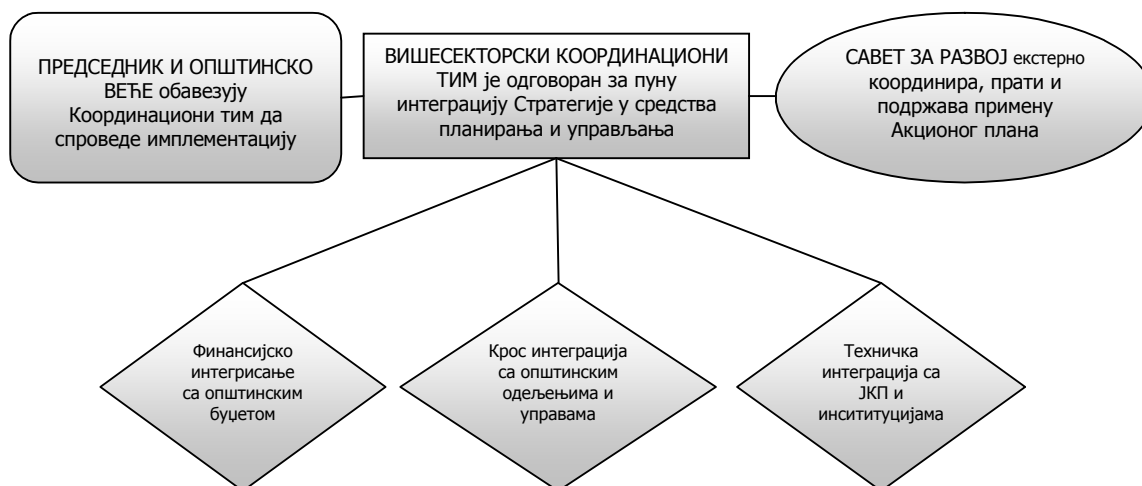
Фаза примене Стратегије одрживог развоја локалне заједнице заснована је на имплементацији акционог плана, доброј организационој структури и ангажовању заинтересованих актера. Процес имплементације Стратегије одрживог развоја локалне заједнице инкорпориран је и користи постојећу структуру у локалној администрацији, а у организациону структуру Координационог тима укључена су сва општинска

одељења. Координациони тим је постављен у оквиру локалне администрације, тако да може да координира целокупним системом управљања и мониторинга и именован је од стране председника Општине.

Координациони тим је одговоран за интеграцију стратешког документа и локалног акционог плана, првенствено у смислу: директне повезаности акционог плана са изработом и актима општинског/градског буџета, тј, за сваку активност у оквиру акционог плана морају се обезбедити финансијска средства или, бар, извори финансирања; директне повезаности са свим општинским/градским оперативним плановима и одељењима. Стратешки документ и локални акциони план морају у потпуности бити интегрисани са редовним општинским/градским радним процедурама. Систем управљања треба прецизно да идентификује носиоце одговорне за имплементацију појединих активности и да пружи прецизно дефинисана овлашћења и одговорности свих начелника одељења/управа за спровођење тог интегрисаног процеса у разумном временском року (до усвајања наредног градског/општинског буџета); интеграције акционог плана и стратешког документа са плановима, пројектима и активностима свих јавних и приватних институција које су укључене као главни носиоци имплементације акционог плана (различите институције, органи јавне управе, јавна комунална предузећа итд). Велики број редовних управљачких активности одвија се у области урбанистичког система и територијалне организације, а под ингеренцијом различитих градских/општинских институција и органа. Њихова потпуна укљученост у имплементацију локалног акционог плана је од виталног значаја за одрживост и развој.

Систем управљања процесом израде Стратегије одрживог развоја локалне заједнице

Успешност и статус имплементације Стратегије одрживог развоја локалне заједнице константно се прати и процењује путем годишњих циклуса евалуације. Приликом евалуације, користе се индикатори одрживости (односе се на стратешки документ, али и на стање комплетне локалне заједнице) и индикатора учинка (у вези са статусом имплементације локалног акционог плана). Индикатори су основа за потпун систем мониторинга имплементације Стратегије, и представљају основу система управљања. Индикатори пружају основне информације и сазнања у вези са успешношћу процеса имплементације Стратегије и динамиком усаглашавања. Све промене индикатора и сви резултати годишње евалуације доступни су свим грађанима путем извештаја, који је једноставан и лак за читање.

7. АКЦИОНИ ПЛАН

1. Економски развој

1. Стратешки правац: Унапређен и одржан економски развој кроз валоризацију локалних компаративних предности					
1.1. Циљ: Успостављање модела финансијске и институционалне подршке за развој предузетништва и МСП					
1.1.1. Програм: Развој предузетништва и малих и средњих предузећа					
Број	Пројекат	Носилац/партнери	Време	Износ и извор финансирања	Индикатори
1.1.1.1.	Едукација потенцијалних предузетника	- Национална служба за запошљавање - Општинска управа - Клуб привреде	2012–2013.	Око 1.000.000 динара – 50% Национална служба за запошљавање, 50% Општински буџет	- Број новооснованих радњи
1.1.1.2.	Финансијска подршка програмима запошљавања	- Национална служба за запошљавање - Општинска управа	2012–2016.	10.000.000 динара годишње – 50% Национална служба за запошљавање, 50% Општински буџет	- Број новозапослених
1.1.1.3.	Порески подстицаји	- Општинска управа - Влада Републике Србије	2012–2016.	10.000.000 динара – 50% Општински буџет, 50% Републички буџет	- Коефицијент запослених - Број основаних малих и средњих предузећа и предузетничких радњи - Број новозапослених
1.1.2 Програм: Обучена стручна и конкурентна радна снага					
Број	Пројекат	Носилац/партнери	Време	Износ и извор финансирања	Индикатори
1.1.2.1.	Анализа незапослености	- Национална служба за запошљавање - Привредни савет	2012–2013.	100.000 динара – Национална служба за запошљавање	-Урађена студија
1.1.2.2.	Едукација незапослених лица	- Национална служба за запошљавање	Трајан рад	500.000 динара – 50% Национална служба за запошљавање, 50% Општински буџет	- Број едукованих - Број преквалификованих - Број доквалификованих
1.1.2.3	Едукација менаџера	- Клуб привреде - Привредни савет	2012–2013.	300.000 динара – привредна предузећа	- Број едукованих менаџера

1.1.2.4	Оснивање тренинг центра	- Клуб привреде - Општинска управа	2012–2013.	1.000.000 динара – 50% Општински буџет, 50% привредна предузећа	- Број едукованих полазника
1.1.3 Програм: Ефикасна општинска управа					
Број	Пројекат	Носилац/партнери	Време	Износ и извор финансирања	Индикатори
1.1.3.1	Едукација запослених у Општинској управи	- Општинска управа	2012–2013.	400.000 динара – Општински буџет	- Број учесника саветовања - Процент решених предмета
1.1.3.2	Пореске олакшице и подстицаји	- Општинска управа	2012–2015.	10.000.000 динара – Општински буџет	- Број новооснованих малих и средњих предузећа - Број новозапослених
1.1.3.3	Субвенције за запошљавање	- Национална служба за запошљавање - Општинска управа	2012–2021.	10.000.000 динара – Општински буџет, Национална служба за запошљавање	- Број новозапослених
1.1.3.4	Јачање повезивања привредника и предузетника	- Привредни савет - Приватна предузећа - Клуб привреде	2012–2014.	200.000 динара – мала и средња предузећа	- Број удружења - Пораст запослености
1.1.4 Програм: Оживљавање слободних производних погона					
Број	Пројекат	Носилац/партнери	Време	Износ и извор финансирања	Индикатори
1.1.4.1	Формирање базе података о слободном пословном простору	- Општинска управа - Привредни субјекти - Пословна удружења	2012-2015.	200.000 динара – Општинска управа	- Урађена база података
1.1.4.2	Издавање у закуп неискоришћених хала и погона	- Клуб привреде - Привредни субјекти	2012-2017.	Привредни субјекти	- Издати пословни простор у м ²
1.1.4.3	Конверзија производних програма	- Привредни субјекти	2012-2017.	Средства ће бити дефинисана појединачним програмима	- Ниво инвестиција - Број новозапослених
1.2. Циљ : Створити услове за привлачење нових инвестиција					
1.2.1. Програм: Модернизација постојећих индустријских зона					
Број	Пројекат	Носилац/партнери	Време	Износ и извор финансирања	Индикатори
1.2.1.1	Унапређење постојеће комуналне инфраструктуре	- ЈКП Горњи Милановац - ЈП за изградњу	2013–2016.	20.000.000 динара годишње – Општински буџет, средства привреде	- Дужина реконструисане мреже
1.2.1.2	Реконструкција саобраћајница	- ЈП за изградњу	2013–2016.	20.000.000 динара годишње – Општински буџет	- Површина реконструисаних саобраћајница
1.2.2. Програм: Изградња нове индустријске зоне					

1.2.2.1	Израда планске документације	- Општинска управа - ЈП за изградњу - ЈКП Горњи Милановац	2013–2016.	5.000.000 динара – Општински буџет	- Урађена планска документа
1.2.2.2	Решавање имовинских односа	- Општинска управа - ЈП за изградњу	2013–2015.	80.000.000 динара – Општински буџет	- Површина откупљеног земљишта
1.2.2.3	Прикључне саобраћајнице	- ЈП за изградњу - Привредни субјекти	2013–2015.	120.000.000 динара – Општински буџет Републички буџет	- Површина изграђених саобраћајница
1.2.2.4	Изградња комуналне инфраструктуре	- ЈП за изградњу - ЈКП Горњи Милановац	2013–2015.	120.000.000 динара – Општински буџет, средства НИП-а, донаторска средства, јавна предузећа	- Обим инвестиција - Изграђена инфраструктура
1.2.3. Програм: Промоција компаративних предности привреде Горњег Милановца					
1.2.3.1	Презентација привреде Горњег Милановца на сајту општине	- Општинска управа - Привредни савет - Клуб привреде	2012–2013.	300.000 динара – Општински буџет	- Број посетилаца сајта
1.2.3.2	Израда студије компаративних предности	- Привредни савет - Клуб привреде - Привредни субјекти - Општинска управа	2012–2013.	2.000.000 динара – привреда Горњег Милановца	- Урађена студија
1.2.3.3	Подстицање предузетничке промоције	- Привредни савет - Привредни субјекти	2013–2015.	2.000.000 динара – привреда Горњег Милановца	- Број саветовања, едукација - Број учесника на стручним саветовањима
1.3. Циљ : Успостављање равномерог и уравнотеженог развоја кроз подршку руралним крајевима и активностима на селу					
1.3.1. Програм: Унапређење продуктивности примарне пољопривредне производње					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ /ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
1.3.1.1.	Подршка обнови и модернизацији пољопривредне механизације и опреме	Општинска управа, Министарство пољопривреде	2012– конти- нуирано	Општински буџет, Републички буџет пољопривредни произвођачи	Број домаћинстава у пројекту модернизације
1.3.1.2.	Унапређење и интензивирање производње у говедарству	Општинска управа, Министарство пољопривреде	2012– конти- нуирано	Општински буџет, Републички буџет, пољопривредни произвођачи	Број стоке, број изграђених мини- фарми

1.3.1.3.	Интензивирање производње у овчарству	Општинска управа, Управа за ветерину, ПССС	2012–2013.	Републички буџет, пољопривредни произвођачи	Оснивање матичне евиденције, број уматичених грла
1.3.1.4.	Унапређење сортимента у воћарству	Општинска управа, Институт за воћарство, удружења	2012– континуирано	Општински буџет, Републички буџет, пољопривредни произвођачи	Број стабала по јединици површине, површине под засадима малине, укупан принос(т)
1.3.1.5.	Унапређење производње кромпира	Општинска управа, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, физичка и правна лица	2013– континуирано	Општински буџет, Републички буџет, физичка и правна лица	Површине под кромпиром, укупан принос (т)
1.3.1.6	Проширење и модернизација прерадних и складишних капацитета	Општинска управа, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, физичка и правна лица	2013– континуирано	Општински буџет, Републички буџет, пољопривредни произвођачи	Број ревитализованих и новизграђених прерадних и складишних капацитета
1.3.1.7.	Подршка увођењу сертифициране органске производње	Општинска управа, Пољопривредни факултет, ПССС	2013– континуирано	Општински буџет, Републички буџет, фондови, пољопривредни произвођачи	Број сертифицираних парцела на којима се обавља органска производња
1.3.2. Програм: Заштита, уређење и коришћење пољопривредног земљишта					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ /ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
1.3.2.1.	Поправљање квалитета обрадивог земљишта – калцификација	Општинска управа, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, ПССС	2012– континуирано	Општински буџет, Републички буџет	Површина земљишта побољшаног квалитета
1.3.2.2.	Поправљање квалитета обрадивог земљишта – фосфатизација	Општинска управа, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, ПССС	2012– континуирано	Општински буџет, Републички буџет	Површина земљишта побољшаног квалитета
1.3.2.3.	Поправљање квалитета обрадивог земљишта – контрола плодности	Општинска управа, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, ПССС	2012– континуирано	Општински буџет, Републички буџет	Површина земљишта побољшаног квалитета, број извршених анализа
1.3.2.4.	Заштита земљишта од ерозије	Општинска управа, Управа за пољопривредно земљиште	2013– континуирано	Општински буџет, Републички буџет	Површина ерозивног земљишта
1.3.2.5.	Заштита земљишта од поплава, праћење клизишта и подземних вода	Општинска управа, Дирекција за воде,	2014–2016.	Општински буџет, Републички буџет,	Санирана земљишта од ерозије, спроведен Програм заштите
1.3.3. Програм: Диверсификација активности на селу и подршка руралној инфраструктури ради подизања квалитета живота на селу					

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ /ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
1.3.3.1.	Подстицање сеоских домаћинстава да се баве руралним туризмом	Општинска управа, Туристичка организација, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	2012–2014.	Општински буџет	Број сеоских домаћинстава која се баве руралним туризмом
1.3.3.2.	Очување традиционалних вредности села	Општинска управа Туристичка организација, заинтересована домаћинства	2012–2015.	Општински буџет	Број домаћинства
1.3.3.3.	Инфраструктурно уређена села	Општинска управа, месне заједнице		Општински буџет, Локално становништво	Изграђена инфраструктура по селима
1.3.4. Програм: Повећање конкурентности пољопривредне производње					
1.3.4.1.	Едукација пољопривредних произвођача(семинари, обуке, курсеви)	Општинска управа, ПССС	2012– континуирано	Општински буџет, Републички буџет, донатори	Број произвођача који су прошли семинаре
1.3.4.2.	Успостављање система контроле квалитета у свим фазама производње(ХЦЦП,Глобал ГАП)	ПССС, Пољопривредни факултет, Завод за јавно здравље, привредни субјекти	2013– континуирано	Републички буџет, пољопривредни произвођачи, Општински буџет	Број добијених сертификата о контроли квалитета
1.3.4.3.	Формирање удружења и задруга	Општинска управа, Задружни савез Србије, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, ПССС	2012– континуирано	Општински буџет, Републички буџет, фондови	Број формираних удружења и задруга и њихових чланова
1.3.4.4.	Стандардизација и брендирање производа	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, ПССС, Пољопривредни факултет	2013–2015.	Републички буџет, пољопривредни произвођачи	Добијена ознака географског порекла и робне марке
1.3.4.5.	Маркетиншка промоција и медијска презентација пољопривредних производа	Општинска управа,Туристичка организација, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	2013– континуирано	Општински буџет, Републички буџет, пољопривредни произвођачи	Већа информисаност о активностима на територији Горњег Милановца

1. Стратешки циљ: Побољшање услова за развој и унапређење туризма

1.1. Специфични циљ: Боље позиционирање општине Горњи Милановац на туристичкој мапи Србије

1.1.1. Програм: Израда планске и регулационе документације

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансија	ИНДИКАТОРИ
------	----------	------------------	-------	-------------------------	------------

1.1.1.1	Израда планске документације за туристичке локалитете: Острвица, Ждробан, Таково, Савинац, Равна гора	Општина	2012–2013.	Општински буџет	Израђени детаљни планови
1.1.2.1.	Комунална инфраструктура (изградња прилазних путева туристичким локалитетима)	Општина, јавна предузећа	2012–2015.	Општински буџет	Боља путна мрежа
1.1.2.2.	Туристичка инфраструктура (туристичка сигнализација, стазе, купалишта, скијалишта, термоминерални извори)	Општина, јавно-приватни сектор	2012–2020.	Општински буџет, пројекти	Квалитетнија туристичка понуда
1.1.2. Програм: Смештајни капацитети					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансија	ИНДИКАТОРИ
1.1.3.1.	Изградња хотела, мотела, анекса спортске хале, дворца у Таковоу и	Јавно-приватно партнерство, јавна предузећа	2012–2020.	Општински буџет и јавно-приватно партнерство	Повећање броја смештајних јединица
1.1.3. Програм: Унапређење рада туристичке организације					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансија	ИНДИКАТОРИ
1.1.4.1.	Обезбеђење простора за рад Туристичке организације, инфо-центра и сувенирнице	Општина	2012–2013.	Општински буџет, пројекти	Повећање броја туриста и прихода од туризма
1.1.4.2.	Израда базе података свих туристичких ресурса, капацитета и потенцијала	Туристичка организација, јавна предузећа и установе	2012–2013.	Општински буџет	База података
1.1.4.3.	Маркетиншке активности (промотивни материјал)	Туристичка организација	континуирано	Општински буџет, пројекти	Боље профилисање туристичке понуде општине
1.1.4.4.	Едукација кадрова у туризму	Туристичка организација, ТОС, ЈУТА, образовне институције	континуирано	Општински буџет, фондови ЕУ, донатори и спонзори	Квалитетнија туристичка понуда

2. Животна средина

2.1. Циљ: Обезбедити и проширити снабдевање квалитетном пијаћом водом					
2.1.1. Програм: Проширење водоводне мреже ван градског подручја					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ /ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ

2.1.1.1.	Проширење регионалног система за водоснабдевање „Рзав” до варошице Рудник	ЈКП Горњи Милановац, Ресорно министарство (дирекција за воде)	2012–2014.	Око 3.500.000 евра – Општински буџет и Републички буџет	Изграђени цевовод и пратећи објекти, употребна дозвола, број нових корисника
2.1.1.2.	Завршетак водовода у Брђанима	МЗ Брђани/Општина Горњи Милановац	2012–2013.	500.000 евра – Општински буџет, Републички буџет	Употребна дозвола за водовод, број нових корисника
2.1.1.3.	Изградња водоводне мреже у грузанском крају	ЈКП Горњи Милановац, локално становништво	2014–2017.	1.800.000 евра – Општински буџет, Републички буџет, становништво	Употребна дозвола за водовод, број нових корисника
2.1.1.4.	Изградња водоводне мреже у Прањанима	МЗ Прањани, ЈКП Горњи Милановац, становништво	2015–2018.	3.000.000 евра – Општински буџет, Републички буџет, становништво	Употребна дозвола за водовод, број нових корисника
2.1.2. Програм: Модернизацијом водоводне мреже смањење губитака за 20%					
2.1.2.1.	Увођење система за даљинско управљање	ЈКП Горњи Милановац, фондови ЕУ	2012–2013.	Око 600.000 евра – Општински буџет и претприступни фондови	Смањена разлика између количине произведене и фактурисане воде, смањени трошкови производње и дистрибуције
2.1.2.2.	Замена дотрајале водоводне мреже	ЈКП Горњи Милановац	2013–2016.	20.000.000 динара – ЈКР и Општински буџет	Смањена разлика између количине произведене и фактурисане воде
2.2. Циљ: Одрживо управљање отпадом					
2.2.1. Програм: Изградња канализационе мреже са пречистачима					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.2.1.1.	Изградња канализационе мреже у варошици Рудник	МЗ Рудник, ЈКП Горњи Милановац	2016–2019.	1.500.000 евра – Општински буџет, учешће грађана	Употребна дозвола за канализациону мрежу, број прикључених на мрежу
2.2.1.2.	Изградња канализационе мреже у варошици Таково	МЗ Таково, ЈКП Горњи Милановац	2016–2018.	2.000.000 евра – Општински буџет, учешће грађана	Употребна дозвола за канализациону мрежу, број прикључених на мрежу
2.2.1.3.	Изградња канализационе мреже у варошици Прањани	МЗ Прањани, ЈКП Горњи Милановац	2018–2020.	1.500.000 евра – Општински буџет, учешће грађана	Употребна дозвола за канализациону мрежу, број прикључених на мрежу
2.2.2. Програм: Продужен век трајања депоније смањењем количине отпада која се одлаже на депонији за 20%					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ /ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ

2.2.2.1.	Увођење нових компоненти и компостера	ЈКП Горњи Милановац, НВО, фирме које се баве рециклажом	2012–2014.	600.000 евра – ЈКП и ЈПП	Смањена количина смећа која се одлаже на депонији
2.2.2.2.	Унапређење односа са корисницима (едукација, регулатива, наплата)	ЈКП Горњи Милановац, НВО	2012–2020.	50.000 евра – ЈКП	Задовољство корисника, повећан број издвојених компоненти
2.2.2.3.	Рекултивација и озелењавање попуњеног дела тела депоније	ЈКП Горњи Милановац	2012–2017.	50.000 евра – ресорно министарство	Формирана зелена површина
2.2.2.4.	Изградња следеће фазе депоније	ЈКП Горњи Милановац	2017–2018.	600.000 евра – Општински буџет	Проширено тело депоније
2.3. Циљ: Примена мера енергетске ефикасности					
2.3.1. Програм: Смањење потрошње електричне енергије за потребе јавне расвете за 40%					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ /ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.3.1.1.	Замена сијалица јавне расвете штедљивим сијалицама и увођење режима	ЈП за изградњу	2012–2014.	Општински буџет, кредитне линије	Смањена потрошња електричне енергије
2.3.2. Програм: Рационализација потрошње унутрашње енергије у објектима					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ /ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.3.2.1.	Премена мера енергетске ефикасности на објектима јавне намене	Општина Горњи Милановац, ЈП за изградњу	2012–2017.	Општински буџет, ЕУ фондови	Смањена потрошња енергената
2.3.2.2.	Израда СЕАП-а	Општина Горњи Милановац, ЈКП Горњи Милановац	2014–2015.	Општински буџет, ЕУ	Формулисана стратегија и политике енергетске ефикасности
2.4. Циљ: Заштита и унапређење природних ресурса					
2.4.1. Програм: Увећање површина под шумом					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ /ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.4.1.1.	Подизање нових шума и обнова шума природним путем	ЈП Србијашуме, Општина Горњи Милановац	2012–2022.	50.000 евра – ЈП Србијашуме, Републички буџет	Повећана површина земљишта под шумама
2.4.1.2.	Укључивање грађана у бригу о шумама (едукација, спречавање неконтролисаних сече, акције пошумљавања)	ЈП Србијашуме, Општина Горњи Милановац	2012–2022.	50.000 евра – ЈП Србијашуме, Републички буџет	Очуване постојеће шуме
2.4.2. Програм: Очување и унапређење квалитета ваздуха					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ /ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ

2.4.2.1.	Модернизација котларница и система за даљинско грејање	ЈКП Горњи Милановац	2013–2016.	2.000.000 евра – Општински буџет, Министарство енергетике, ЕУ фондови	Употребна дозвола за нови систем
2.4.2.2.	Подстицај индивидуалне примене алтернативних извора енергије	Еколошка канцеларија/ ЈКП Горњи Милановац, ЈП за изградњу	2013 - 2020	50.000 евра, Општински буџет, Министарство енергетике, ЕУ фондови	Број домаћинстава која користе алтернативне изворе енергије
2.4.3. Програм: Заштита површинских вода и регулација водотокова					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.4.3.1.	Санација бране у Горњим Бањанима	Министарство водопривреде, Општина Горњи Милановац	2016–2020.	1.000.000 евра – Министарство водопривреде, Општински буџет	Санирана брана
2.4.3.2.	Регулација корита реке Деспотовице	ЈП за изградњу	2013–2016.	1.000.000 евра – Општински буџет, ЈП Србијаводе	Регулисана деоница Деспотовице
2.4.3.3.	Регулација корита бујичних потока на градској територији	ЈП за изградњу	2013–2016.	400.000 евра – Општински буџет, ЈП Србијаводе	Регулисани бујични потоци
2.4.3.4.	Порибљавање	Риболовачко друштво, ЈП Србијаводе	2015–2020.	30.000. евра, ЈП Србијаводе	Повећан рибљи фонд
2.4.4. Програм: Мониторинг и стварање базе података о стању животне средине					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.4.4.1.	Оснивање лабораторије и праћење параметара загађења воде, земљишта и ваздуха на депонији	ЈКП Горњи Милановац	2012–2013.	100.000	Формирана база података
	Увођење мониторинга на територији општине	Општина Горњи Милановац	2014–2016.	Буџет општине, Републички буџет	Редовни извештаји о стању ваздуха, буке, воде и земљишта

3. Друштвени развој

3. Диверсификација активности на селу и подршка руралној инфраструктуре ради подизања квалитета живота на селу

Стратешки правац: Унапредити друштвени развој

3.1. Циљ : Развити модеран и ефикасан сиситем образовања

3.1.1. Програм: Успостављање предшколског система у складу са стандардима и теоријом отвореног друштва

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
------	----------	------------------	-------	---------------------------	------------

3.1.1.1.	Проширење капацитета у Предшколској установи	Локална самоуправа	2013–2016.	Локална самоуправа	Број деце која су на листи чекања
3.1.1.2.	Адаптација постојећих објеката ПУ укључујући гасификацију, климатизацију, увођење видео-надзора, увођење информационо-комуникационог система	Локална самоуправа, ПУ „Сунце”	2012. и континуирано	Локална самоуправа, ПУ „Сунце”, донатори	Гасификован, климатизован објекат
3.1.1.3.	Унапређење програма у ПУ увођењем и унапређењем креативних радионица(енглески језик, музичка, балетска), формирањем сценске и ликовне радионице, као и реализацијом нових спортских садржаја у циљу побољшања физичке активности деце	ПУ „Сунце”, Спортска хала „Бреза”	2012. и континуирано	Локална самоуправа, ПУ „Сунце”	Број полазника креативних радионица
3.1.1..	Адаптација објеката летовалишта „Мирко и Славко” у Буљарици	ПУ „Сунце”, Спортска хала „Бреза”	2012. и континуирано	Локална самоуправа, ПУ „Сунце”	Адаптиран објекат летовалишта
3.1.2. Програм: Унапређење система образовања кроз увођење института продуженог боравка, целодневне наставе, инклузије и унапређења безбедности и образовања одраслих					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.1.2.1.	Реализација програма „продуженог боравка” и „целодневне наставе”	Општина Горњи Милановац, основне школе	2012. и континуирано	Локална самоуправа – 30.000 евра (3 милиона динара) на годишњем нивоу	- Број деце обухваћен продуженим боравком и целодневном наставом
3.1.2.2.	Реализација инклузивног образовања у школама	Министарство просвете и науке, школе, Општина Горњи Милановац	2012. и континуирано	Локална самоуправа – 50.000 евра (5 милиона динара) на годишњем нивоу	- Број деце обухваћене инклузијом
3.1.2.3	Школа без насиља ка сигурном и подстицајном окружењу за децу	УНИЦЕФ, Министарство просвете и науке, Општина Горњи Милановац, школе, донатори	2012–2015.	Локална самоуправа - 40.000 динара на годишњем нивоу, Донатори – 350.000 динара на годишњем нивоу	- Смањен обим насиља у школама и број инцидентних ситуација
3.1.2.4	Доступност образовања деце из маргинализованих група	ЕУ (ИПА), Министарство просвете и науке, школе, Општина Горњи Милановац	2012–2015.	ЕУ (ИПА) – 4.000 евра по установи за време трајања пројекта, Локална самоуправа –100.000 динара по установи на годишњем нивоу	- Број одраслих лица са стеченим основним образовањем

3.1.2.5	Развој система функционалног основног образовања у Србији – „ДРУГА ШАНСА”	ЕУ (ИПА), Министарство просвете и науке, школе, Општина Горњи Милановац	2012–2015.	ЕУ (ИПА) – 4.000 евра по установи за време трајања пројекта, Локална самоуправа –100.000 динара по установи на годишњем нивоу	
3.1.3 Програм: Модернизација и проширење услуга у образовању					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.1.3.1	Оснивање музичке школе	Министарство просвете и науке, Општина Горњи Милановац	2012–2015.	Локална самоуправа –1,5 милиона на годишњем нивоу	- Основана Музичка школа
3.1.3.2	Реализација двојезичне наставе на српском и енглеском језику у ОШ „Момчило Настасијевић” –Г.М.	Министарство просвете и науке, Општина Горњи Милановац, ОШ „Момчило Настасијевић”.	2012. и континуирано	Локална самоуправа –450.000 динара на годишњем нивоу	- Број деце са стеченом дипломом двојезичног смера
3.1.3.3	Реализација двојезичне наставе на српском и енглеском језику у Гимназији „Таковски устанак” – Г.М.	Министарство просвете и науке, Општина Горњи Милановац, Гимназија „Таковски устанак”	2012. и континуирано	Локална самоуправа –450.000 динара на годишњем нивоу	- Број деце са стеченом дипломом двојезичног смера
3.1.3.4	Наставак реформе ТШ „Јован Жујовић” – Г.М., као средње стручне школе за нове образовне профиле	Министарство просвете и науке, Општина Горњи Милановац, ТШ „Јован Жујовић”	2012. и континуирано	Локална самоуправа –450.000 динара на годишњем нивоу	- Број ученика који завршавају овај вид образовања - Отворена одељења према потребама привреде
3.1.3.5.	Реализација реформе стручног образовања у Србији у области „Економија, право и администрација” у ЕТШ „Књаз Милош” – Г.М.	Министарство просвете и науке, немачка организација за техничку помоћ GTZ, Општина Горњи Милановац и ЕТШ „Књаз Милош”	2012. и континуирано	Локална самоуправа –150.000 динара на годишњем нивоу	- Број ученика који завршавају овај вид образовања
3.1.3.6.	Програм финансирања школа по глави детета и ученика –per capita	Министарство просвете и науке, Међународна банка за обнову и развој, Општина Горњи Милановац и основне и средње школе	2012–2014.	Министарство просвете и науке, Међународна банка за обнову и развој и локална самоуправа	- Уштеда финансијских средстава на локалном нивоу - Правилна прерасподела уштеђених средстава између школа
3.1.4 Програм: Омасовљење школског спорта кроз укључивање већег броја деце и омладине у бављење спортом и рекреацијом					

3.1.4.1	Стављање фискултурне сале у функцију у матичној школи на Руднику	НИП, Општина Горњи Милановац	2012.	НИП – 100.000 евра (10 милиона динара); Локална самоуправа – 220.000 евра (22 милиона динара)	Прибављена Употребна дозвола
3.1.4.2	Стављање фискултурне сале у функцију у матичној школи у Такову	Општина Горњи Милановац	2012.	Локална самоуправа – 60.000 евра (6 милиона динара)	Прибављена Употребна дозвола
3.1.4.3	Стављање фискултурне сале у функцију у матичној школи у Прањанима	Америчка амбасада, Општина Горњи Милановац	2012.	Америчка амбасада – 500.000 евра Локална самоуправа	Прибављена Употребна дозвола
3.2. Циљ: Унапређење социјалне и здравствене заштите унапређењем подршке угроженим старим лицима, деци и омладини и другим осетљивим групама кроз увођење нових облика подршке, организационих облика и алата и промоције здравих стилова живота					
3.2.1. Програм: Унапредити подршку угроженим старим и одраслим лицима					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ /ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.2.1.1	Изградња геронтолошког центра	Локална самоуправа, Министарство за рад и социјалну политику, Центар за социјални рад	2012–2016.	Министарство за рад и социјалну политику, Локална самоуправа – 1 милион динара за пројекат на годишњем нивоу	- Изграђен објекат геронтолошког центра
3.2.1.2	Отварање прихватиштва за одрасла и стара лица	Локална самоуправа, Министарство рада и социјалне политике, Центар за социјални рад	2012–2016.	Министарство за рад и социјалну политику и локална самоуправа – 1.000.000 динара за пројекат на годишњем нивоу	- Број бескућника смештених у прихватиштва
3.2.1.3.	Помоћ у кући у граду	Локална самоуправа	2012–2020.	Локална самоуправа –1.830.000 динара на годишњем нивоу	- Број корисника ове врсте услуга
3.2.1.4.	Помоћ у кући на селу	Центар за социјални рад, локална самоуправа	2012–2015.	Центар за социјални рад и локална самоуправа –2.600.000 динара на годишњем нивоу	- Број корисника ове врсте услуга
3.2.2. Програм: Унапредити подршку угроженој деци и младима					
3.2.2.1	Подршка породицама деце са сметњама у развоју	Удружење родитеља деце са посебним потребама и локална самоуправа	2012–2015.	Локална самоуправа –100.000 динара на годишњем нивоу	- Број породица обухваћених овим видом подршке

3.2.2.2	Обезбеђивање простора, опремање и отварање дневног боравка за децу са сметњама у развоју	Министарство рада и социјалне политике, Удружење родитеља деце са сметњама у развоју	2012–2015.	Локална самоуправа – 500.000 евра	- Отворен дневни боравак за децу са сметњама у развоју
3.2.2.3	Помоћ у кући за децу са сметњама у развоју	Локална самоуправа, Центар за социјални рад	2012–2013.	ЕУ и локална самоуправа	- Број деце којој је пружена стручна помоћ
3.2.2.4.	Организовање саветовалишта за децу и младе под ризиком и њихове родитеље	Центар за социјални рад, школе и локална самоуправа	2012–2015.	Локална самоуправа –500.000 динара на годишњем нивоу	- Број корисника ове услуге
3.2.2.5.	Организовање програма за младе у сукобу са законом	Центар за социјални рад, Волонтерски центар, Полицијска управа, локална самоуправа	2012–2015.	Локална самоуправа – 100.000 динара на годишњем нивоу	- Број трибина у циљу превентивног деловања
3.2.3. Програм: Унапређење социјалне политике кроз увођење нових институција и организованих облика и алата					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.2.3.1	Стварање мреже волонтера за пружање помоћи свим грађанима са посебним потребама и другим осетљивим групама	Волонтерски центар, локална самоуправа, Центар за социјални рад	2012–2015.	Норвешка краљевина	- Број волонтера
3.2.3.2	Мобилни тим	Локална самоуправа, Центар за социјални рад, Црвени крст и здравствене установе	2012–2015.	Локална самоуправа –100.000 динара на годишњем нивоу	- Отклањање опасности - Број посећених породица
3.2.3.3	Континуирана едукација запослених у социјалној заштити и веће повезивање истих са партнерским организацијама	Министарство за рад и социјалну политику, Центар за социјални рад и локална самоуправа	2012–2015.	Министарство и локална самоуправа – 500.000 динара	- Број едукованог особља
3.2.3.4.	Израда и ажурирање базе података о социјално осетљивим групама	Локална самоуправа и Центар за социјални рад	2012–2015.	Локална самоуправа – 200.000 динара на годишњем нивоу	- Ажурирана база - Направљен програм за континуирано праћење
3.2.3.5.	Оснивање и рад Комисије за родну равноправност	Локална самоуправа и Центар за социјални рад	2012–2015.	Министарство за рад и социјалну политику, локална самоуправа и донатори – 100.000 динара на годишњем нивоу	- Извештај о раду из кога ће се сагледати интеграција принципа родне равноправности у све области деловања локалних институција система

3.2.4. Програм: Унапређење примарне здравствене заштите					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.2.4.1.	Опремање објеката ради ефикаснијег функционисања кроз електронско вођење документације	Светска банка, Влада РС, локална самоуправа	2012. и континуирано	Светска банка, Влада РС, Локална самоуправа	- Уведен електронски картон - Умрежавање здравствених установа
3.2.4.2.	Унапређивање стручног знања здравствених радника и сарадника кроз праћење предавања, семинара, симпозијума и реализацију програма ДИЛС	Министарство здравља РФЗО	Континуирано према програму носилац/ партнер	РФЗО	- Број едукованог особља здравствених радника - Број спроведених обука
3.2.4.3.	Проширење делатности из области: психијатрије, офталмологије и интерне медицине	Министарство здравља Локална самоуправа Дом здравља	2012. и континуирано	РФЗО, локална самоуправа	- Број комплетних прегледа
3.2.4.4.	Акредитација Дома здравља	Министарство здравља, Дом здравља	До 2015. године	Дом здравља	- Решење надлежног органа о акредитацији
3.2.4.5.	Унапређење превенције карцинома дојке, грлића материце и дебелог црева	Министарство здравља, РФЗО, Дом здравља	2012. и континуирано	РФЗО у складу са финансијским планом	- Број идентификованих обољења у циљу превенције лечења
3.2.4.6.	Едукација становништва кроз акције обележавања значајних датума из календара СЗО	Дом здравља, локална самоуправа, школе, предузећа	2012. и континуирано	РФЗО	- Број одржаних акција
3.2.4.7.	Превенција болести зависности са посебним акцентом на школску популацију	РФЗО Дом здравља Школе	2012 и континуирано	РФЗО Локална самоуправа	- направљени превентивни програми - број ученика, родитеља и просветних радника који су прошли програм
3.2.4.8.	Унапређење оралног здравља становништва са руралних подручја	Дом здравља Локална самоуправа	2012 и континуирано	РФЗО Локална самоуправа	- Смањен број оболелог становништва од оралних болести - Предавања, промотивни материјал
3.2.4.9.	Едукација за правилну исхрану школске деце у сарадњи са родитељима	РФЗО Дом здравља Школе	2012 и континуирано	РФЗО Локална самоуправа	Смањен број гојазне деце
3.2.4.10.	Кол центар	Дом здравља Локална самоуправа	2012–2014.	Дом здравља Локална самоуправа	- телефонско заказивање здравствених услуга - праћење, евидентирање и контрола броја заказаних прегледа
3.3. Циљ : Створити услове за богат и садржајан друштвени живот					
3.3.1. Програм: Унапређење рада установа у области културе					

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.3.1.1.	Адаптација и реконструкција Дома културе са спољашњим уређењем	Локална самоуправа, Културни центар	2012–2016.	2 000 евра – Пројекат, локална самоуправа, НИП	- Реконструисан Дом културе
3.3.1.2.	Изградња летње сцене на градском тргу	Локална самоуправа, Културни центар	2012–2016.	Локална самоуправа, донатори – 1 милион динара	- Обезбеђен услов за реализацију културних садржаја на отвореном простору
3.3.1.3.	Адаптација подрумског простора Музеја другог српског устанка у Такову	Локална самоуправа, Музеј	2012–2015.	3.500 евра (350 000,00 динара) на годишњем нивоу – локална самоуправа	- Проширен капацитет
3.3.1.4.	Адаптација фасаде и подрумског простора Музеја у Синђелићевој улици број 7	Музеј, локална самоуправа	2012–2015.	3.000 евра (300 000,00 динара) на годишњем нивоу – локална самоуправа, Музеј	- Уштеда енергије
3.3.2. Програм: Очување и промоција културне баштине кроз увођење нових културних активности					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.3.2.1.	Припрема и организација свих активности у знаменитом месту „Таковски грм“ у Такову за обележавање 200-годишњице Другог српског устанка	Министарство културе, локална самоуправа, Музеј	2012–2015.	30.000 евра (3 милиона динара) на годишњем нивоу – локална самоуправа, Музеј, донатори	- Културна промоција знаменитог места „Таковски грм“ - Популаризација и промоција културног наслеђа
3.3.2.2.	Обреновићи у музејским и другим збиркама Србије	Министарство културе и Музеј	2012–2015.	4.000 евра (400.000 динара) на годишњем нивоу – Министарство културе, локална самоуправа, донатори	- Јединствена база података за даља истраживања о династији Обреновић
3.3.2.3.	Археолошка истраживања на планини Рудник	Министарство културе, Филозофски факултет у Београду и Музеј	2012–2015.	7.000 евра (700.000. динара) годишње – Буџет РС, локална самоуправа, Музеј, донатори	- Прикупљени подаци културног наслеђа Рудника
3.3.2.4.	Вашар баштине „Herity fair“, Моја лична баштина	Министарство културе, Центар за музеологију и херитологију Филозофског факултета у Београду, Музеј, локална самоуправа	2012–2013.	1.000 евра (100.000 динара) годишње – Буџет РС, локална самоуправа, Музеј, донатори	-Умрежене институције и активна сарадња локалних културних институција, регије, појединаца, туристичких организација и др.
3.3.2.5.	Регионална школа наслеђа Србије	Министарство културе, Етнографски музеј Београда, локална самоуправа, Музеј	2012–2013.	1.000 евра (100.000 динара) годишње – Буџет РС, локална самоуправа, Музеј, донатори	- Примена савремених метода међународних и европских стандарда у области културног наслеђа

3.3.2.6.	Програми: Усмено народно стваралаштво Дружетића, Богданице и Гојне горе, Надимци – чувари нематеријалног наслеђа	Министарство културе, Музеј, локална самоуправа	2012–2013.	8.000 евра(800.000 динара) годишње – Буџет РС, локална самоуправа, Музеј, донатори	- Објављена публикација
3.3.2.7.	Културна баштина рудничко-таковског краја	Музеј, локална самоуправа	2012–2015.	1.000 евра (100.000 динара) годишње – локална самоуправа, Музеј, донатори	- Објављена публикација
3.3.2.8.	Ноћ музеја	Музеј, локална самоуправа	2012–2015.	1.000 евра (100.000 динара) годишње – локална самоуправа, Музеј, донатори	- Број посетилаца
3.3.3. Програм: Изградња нове и адаптација постојеће инфраструктуре ради омасовљења, побољшања квалитета и разноврсности рекреативних активности и увођења нових програма у области спорта и физичке културе					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.3.3.1.	Изградња главног градског стадиона	„Металац“ а.д., Републичка дирекција за имовину РС, локална самоуправа и ФК	2012.	3.000.000,00 евра – „Металац“ а.д., локална самоуправа	- Изграђен градски стадион
3.3.3.2.	Адаптација анекса Спортске хале „Бреза“	ЈП „Спортско-рекреативни центар“ Г.М., локална самоуправа, Министарство омладине и спорта РС, претприступни фондови ЕУ	2012–2014.	281.283 евра (31.000.495,00 динара) – локална самоуправа, НИП, претприступни фондови ЕУ	- Адаптиран анекс Спортске хале „Бреза“
3.3.3.3.	Изградња клизалишта	ЈП „Спортско-рекреативни центар“ Г.М, локална самоуправа, Министарство омладине и спорта РС	2012–2015.	174.455 евра (19.190.000,00 динара) – локална самоуправа, Министарство омладине и спорта , донације	- Изграђено клизалиште
3.3.3.4.	Реконструкција градског базена	ЈП „Спортско-рекреативни центар“ Г.М, локална самоуправа	2012–2013.	45.455 евра (5.000.000,00 динара) – ЈП „Спортско- рекреативни центар“ Г.М., локална самоуправа	- Реконструисан и пуштен у рад градски базен - Повећан број пливача

3.3.3.5.	Изградња затвореног базена/адаптација постојећег	ЈП „Спортско-рекреативни центар” Г.М, локална самоуправа	2012–2017.	4.545.455 евра (500.000.000,00 динара) ЈП „Спортско-рекреативни центар” Г.М., локална самоуправа	- Пуштен у рад базен - Развијен пливачки спорт - Смањен број непливача
3.3.3.6.	Изградња мини-гольф терена и некомерцијалних садржаја у оквиру СРЦ-а	Локална самоуправа, ЈП „Спортско-рекреативни центар” Г.М., донатори	2012–2015.	2.727 евра (2.500.000,00 динара) – локална самоуправа, ЈП „Спортско-рекреативни центар” Г.М.	- Број посетилаца - Број корисника - Број спортских и осталих догађаја
3.3.3.7.	Изградња и санација спортских објеката по месним заједницама	Локална самоуправа, месне заједнице, школе	2012–2022.	5.000 евра (550.000,00 динара) – локална самоуправа и ЈП „Спортско-рекреативни центар” Г.М.	- Број санираних објеката - Број спортских и осталих догађаја
3.3.3.8.	Изградња трим-стазе на простору Великог парка	Локална самоуправа, ЈП „Спортско-рекреативни центар” Г.М., Установа у области физичке културе	2012–2014.	45.455 евра (5.000.000,00 динара) – локална самоуправа, ЈП „Спортско-рекреативни центар” Г.М.	- Изграђена трим-стаза
3.3.3.9.	Реконструкција и стављање у функцију ски-стазе на Руднику	Локална самоуправа, донатори	2012–2016.	Локална самоуправа, донатори	- Изграђена ски-стаза - Развој зимских спортова
3.3.3.10.	Анекс спортског дома (друга и трећа фаза)	Локална самоуправа, Спортско друштво „Таково”, донатори	2012–2014.	Локална самоуправа, донатори	- Изграђен спортски дом - Обезбеђени услови за рад спортских клубова